

**HEMŞİRELERİN ÖZGECİLİK
DAVRANIŞLARININ TRANSAKSİYONEL
ANALİZ EGO DURUMLARI AÇISINDAN
İNCELENMESİ**

Aynur AKAR

Psikiyatri Hemşireliği Anabilim Dalı

Tez Danışmanı

Yrd. Doç. Dr. Özlem ŞAHİN ALTUN

Yüksek Lisans Tezi - 2016

**T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**HEMŞİRELERİN ÖZGECİLİK DAVRANIŞLARININ
TRANSAKSİYONEL ANALİZ EGO DURUMLARI
AÇISINDAN İNCELENMESİ**

Aynur AKAR

**Psikiyatri Hemşireliği Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi**

**Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Özlem ŞAHİN ALTUN**

**ERZURUM
2016**

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
PSİKİYATRİ HEMŞİRELİĞİ ANABİLİM DALI

HEMŞİRELERİN ÖZGECİLİK DAVRANIŞLARININ
TRANSAKSİYONEL ANALİZ EGO DURUMLARI AÇISINDAN
İNCELENMESİ

Aynur AKAR

Tez Savunma Tarihi :17.05.2016

Tez Danışmanı : Yrd. Doç. Dr. Özlem ŞAHİN ALTUN

Jüri Üyesi : Prof. Dr. Mehtap TAN

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Ayşe OKANLI

Onay

Bu çalışma yukarıdaki jüri tarafından **Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Yavuz Selim SAĞLAM
Enstitü Müdürü

Yüksek Lisans Tezi
ERZURUM – 2016

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR	III
ÖZET	IV
ABSTRACT	V
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	VI
ŞEKİLLER DİZİNİ	VII
TABLolar DİZİNİ	VIII
1. GİRİŞ	1
2. GENEL BİLGİLER	4
2.1. Özgecılık ve Özgeci Davranış	4
2.1.1. Sosyolojik Açıdan Özgecılık	5
2.1.2. Özgecılık ve Aile Ortamı	7
2.1.3. Özgecılık ve Din	8
2.1.4. Özgecılık ve Empati.....	8
2.2. Transaksiyonel Analiz	10
2.2.1. Ego Durumları	11
2.2.1.1. Ego Durumlarının Analizi	13
2.2.1.2. Ego Durumlarının Gelişimi	19
2.2.1.3. Egogram.....	20
2.3. TA Kuramı Bağlamında Özgecılık Davranışı ve Hemşirelik	22
3. MATERYAL VE METOT	24
3.1. Araştırmanın Türü.....	24
3.2. Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Zaman	24
3.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi.....	24
3.4. Verilerin Toplanması	24

3.5. Verilerin Değerlendirilmesi	28
3.6. Araştırmanın Etik İlkeleri	29
3.7. Araştırmanın Genellenebilirliği	29
4. BULGULAR.....	30
5. TARTIşMA.....	36
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	41
KAYNAKLAR	42
EKLER	53
EK-1. ÖZGEÇMİş	53
EK-2. KİşİSEL BİLGİ FORMU.....	54
EK-3. EGO DURUMLARI ÖLÇEğİ	57
EK-4. ÖZGECİLİK ÖLÇEğİ.....	58
EK-5. ETİK KURUL ONAY FORMU	59
EK-6. HASTANE İZİN YAZISI.....	60
EK-7. ÖLÇEK KULLANIM İZNİ.....	61

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimin ve tez çalışmalarım süresince bana sabırla yardımcı olan, yol gösterici destekleri ve katkıları için tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Özlem ŞAHİN ALTUN'a, literatür desteğinin yanında bilgi ve tecrübelerinden yararlanmama imkan sağlayan Sayın Dr. Durmuş ÜMMET'e, çalışmanın uygulanmasında sağladıkları yardım ve destek için, araştırmanın yapıldığı polikliniklerde çalışan tüm sağlık personeline, değerli katılımlarıyla çalışmama katkıda bulunan hemşire arkadaşlarıma, çalışmalarım da her zaman yanımda olan yardımlarını esirgemeyen Ayşe ACAR ve Özlem ŐEKERCİ'ye, yaşamımın her döneminde olduğu gibi bu aşamada da yanımda olduklarını hissettiren, sevgi ve desteklerini esirgemeyen aileme, araştırma süresince beni anlayışla karşılayan, her aşamada bana destek olan değerli eşim Mustafa AKAR'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Aynur AKAR

ÖZET

Hemşirelerin Özgecilik Davranışlarının Transaksiyonel Analiz Ego Durumları Açısından İncelenmesi

Amaç: Araştırmanın amacı, hemşirelerin özgecilik davranışlarını belirlemek ve Transaksiyonel Analiz ego durumları açısından incelemektir.

Materyal ve Metot: Araştırma, tanımlayıcı ve ilişki arayıcı niteliktedir. Araştırmanın evrenini, Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Balcalı Hastanesinde çalışan hemşireler oluşturmuştur. Araştırma örneklemini 2014 yılı Ağustos-Eylül aylarında ilgili hastanede çalışan ve araştırmayı kabul eden 324 hemşire oluşturmuştur. Verilerin toplanmasında “Kişisel Bilgi Formu”, “Ego Durumları Ölçeği” ve “Özgecilik Ölçeği” kullanılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde; yüzdelik, ortalama, standart sapma, Pearson korelasyon testi kullanılmıştır.

Bulgular: Hemşirelerin Ego Durumları Ölçeğinin Eleştirel Ebeveyn alt boyut puan ortalamalarının 0.16 ± 0.03 , Koruyucu Ebeveyn alt boyut puan ortalamalarının 0.23 ± 0.02 , Yetişkin alt boyut puan ortalamalarının 0.22 ± 0.01 , Uygulu Çocuk alt boyut puan ortalamalarının 0.19 ± 0.02 ve Doğal Çocuk alt boyut puan ortalamalarının 0.18 ± 0.03 olduğu bulunmuştur. Hemşirelerin Özgecilik Ölçeğinin toplam puan ortalamalarının ise 65.35 ± 11.24 olduğu bulunmuştur. Araştırmada Hemşirelerin, Ego Durumları Ölçeğinin Koruyucu Ebeveyn ve Yetişkin alt boyut puan ortalamaları ile Özgecilik Ölçeğinin tüm alt boyut puan ortalamaları ve toplam puan ortalaması arasında istatistiksel olarak pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır ($p < 0.05$).

Sonuç: Hemşirelerin özgecilik düzeylerinin ortalamanın üzerinde olduğu bununla birlikte özgeciliği yüksek olan hemşirelerin Koruyucu Ebeveyn ve Yetişkin ego durumunu kullandıkları belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Hemşirelik, Özgecilik, Transaksiyonel Analiz Ego Durumları

ABSTRACT

Examination of Nurses' Altruism Behaviors in Terms of Transactional Analysis Ego States

Aim: The aim of this study is to determine the altruism behavior of nurses and to examine in terms of Transactional Analysis ego states.

Materials and Method: Study is descriptive and correlational. The population of the study is the nurses working in Cukurova University Faculty of Medicine Balcalı Hospital. Sample of the study consisted of 324 volunteer nurses who were employed in that hospital in August-September months in 2014. The data were collected by using "Personal Information Form", "Ego State Scale" and "Altruism Scale". In the evaluation of the data, percentages, means, standard deviations and Pearson correlation tests were used.

Result: It is found that, critical parent subscale mean score of nurses' ego state scale is 0.16 ± 0.03 ; Protective Parental subscale mean score is 0.23 ± 0.02 ; adult subscale mean score is 0.22 ± 0.01 ; Empirical Child subscale mean score is 0.19 ± 0.02 and Natural Child subscale mean score is 0.18 ± 0.03 . On the other hand it is found that Nurses' Altruism Scale total mean score is 65.35 ± 11.24 . It is also found that there is a significant positive correlation between Nurses Ego State Scale Protective Parents and Adult subscale mean scores and all subscales mean score and total average score of altruism Scale. ($p < 0.05$).

Conclusion: It is determined that Nurses' altruism level is higher than the average, besides, Nurses ,who has high level of altruism ,use Protective Parent ego state and Adult ego states.

Key Words: Altruism, nursing, Transactional Analysis ego states

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

AACN	: Amerikan Hemşirelikte Yüksek Öğrenim Kurumları Birliği
Ç	: Çocuk Ego Durumu
DÇ	: Doğal Çocuk Ego Durumu
E	: Ebeveyn Ego Durumu
EDÖ	: Ego Durumları Ölçeği
EE	: Eleştirel Ebeveyn Ego Durumu
KE	: Koruyucu Ebeveyn Ego Durumu
ÖÖ	: Özgecilik Ölçeği
SPSS	: Statistical Package for Social Sciences
TA	: Transaksiyonel Analiz
UÇ	: Uygulu Çocuk Ego Durumu
Y	: Yetişkin Ego Durumu

ŞEKİLLER DİZİNİ

<u>Sekil No</u>	<u>Sayfa No</u>
Şekil 2.1. Ego Durumları.....	14
Şekil 2.2. Fonksiyonel Analizde Ego Durumları.....	14
Şekil 2.3. Çan Eğrisi Şeklindeki Egogram	21
Şekil 3.1. Evren ve Örneklem Diyagramı.....	24

TABLolar DİZİNİ

<u>Tablo No</u>	<u>Sayfa No</u>
Tablo 2.1. Ego Durumlarını Tanılama İçin Davranışsal İpuçları.....	12
Tablo 4.1. Hemşirelerin Tanıtıcı Özelliklerinin Dağılımı.....	30
Tablo 4.2. Hemşirelerin İş Durumlarına Ait Özelliklerinin Dağılımı.....	32
Tablo 4.3. Hemşirelerin ÖzgeciliK ve Ego Durumları Ölçeğinden Aldıkları Min-Max Puanlar ve Puan Ortalamalarının Dağılımı.....	33
Tablo 4.4. Hemşirelerin ÖzgeciliK ve Ego Durumları Ölçeği Puan Ortalamaları Arasındaki İlişki.....	34

1. GİRİŞ

Sosyal bir varlık olan insanın psikolojik iyilik hallerini etkileyen birçok faktör vardır ve bu faktörlerin en önemlisi de diğer insanlardır. İnsanların birbirlerini önemsemeleri, birbirlerinin acılarına, üzüntülerine, sevinçlerine ve yaşamlarına duyarlı olmaları ve birbirlerinden maddi ve manevi desteklerini esirgememeleri, bunu manevi haz dışında başka bir karşılık beklemeden yapmaları olarak tanımlanan özgecilik kavramı kişilerarası ilişkilerde karşımıza çıkan ve bu ilişkilerin sağlıklı bir biçimde sürdürülmesini kolaylaştıran en önemli etmenlerden biridir.¹⁻³

Özgecilik kelimesi Latince'de "başkası için" anlamına gelen "*alteri huic*"ten türetilmiştir.^{4,5} Yardım ile özgecilik arasındaki temel ayrım noktası, özgeci davranışın, bu davranışta bulunan kişiye bir takım yükümlülükler getirip somut bir yarar sağlamaması, yardım gören kişiye ise büyük ölçüde yarar sağlamasıdır. Özgeci davranışın gönüllü olması, yardımda bulunan kişinin bu davranışa zorlanmaması, belirli bir anlaşma ya da başka bir aracı tarafından yardıma zorunlu tutulmaması, özgeci davranışı yardım davranışından ayıran diğer önemli ölçüttür.⁶

Temel değerlerinde özgeciliğin bulunduğu sağlık profesyonellerinin amacı, insanlığa hizmet vermek, yardım etmek ve toplumsal gelişimi sağlamaktır.⁷ Avrupa Konseyi Strassburg toplantısında (1993) hemşirelik "Bireylere, ailelere ve gruplara yaşadıkları ve çalıştıkları ortamın çetin koşulları içerisinde, ruhsal ve sosyal potansiyellerini ve bu potansiyelleri değerlendirmeleri konusunda yardımcı olmaktır." şeklinde tanımlanmıştır.⁸ Hemşireliğin temelinde özgeciliğin yer aldığı ve özgeciliği yüksek düzeyde olan bireylerin insanlara yardım etmeyi istediklerinden dolayı hemşirelik mesleğini seçtikleri belirtilmektedir.^{9,10}

Yardım etme davranışında bireyin kişilik yapısı oldukça önemli bir rol oynamaktadır. Bireyin kişilik yapısını açıklayan önemli kavramlardan biri de

Transaksiyonel Analiz (TA) Kuramıdır.² Kuramın temel sayılıları şöyledir: "Herkes ne yaparsa yapsın, kim olursa olsun değerlidir, anlamlıdır, önemlidir. İnsanlar çevrelerinde ve kendilerinde olan olayların ne olduğunu kavrayabilme kapasitesine sahiptir. Yaşamında ne olacağına herkes kendisi karar verir."^{11,12} TA Kuramına göre bir insanın kişiliği üç bölümden oluşur. Bunlar "Ebeveyn ego durumu", "Yetişkin ego durumu" ve "Çocuk ego durumu"dur.^{11,13,14} Ebeveyn ego durumumuz, "kişiliğimizin, insanlara nasıl davranmaları gerektiği konusunda öğütler, emirler veren kısmı olmakla beraber davranışlarımızı etkileyen prensip, kural, değer kısacası dış dünyayla ilgili kalıpları içer."^{11,12,14,15} Bireyin karşılaştığı anne baba veya çocukluğunda etkilendiği otorite figürlerinin tutum ve davranışlarının kişideki içselleştirilmiş şeklidir. Çocuk ego durumu, "bireyin yaşamla baş etmek üzere kendi potansiyelini kullanırken kendisinin oluşturmuş olduğu ve çocukluğundan da izler taşıyan duygu, düşünce ve davranış örüntüleridir."^{11,12} Yetişkin ego durumu ise, "kişiliğimizin akılcı yanıdır ve algılama, bellekte tutma, veri işleme gibi bilişsel etkinlikler onun fonksiyonudur."^{11,14} Şu andaki gerçeğe uygun olan ve diğer iki kategoriden özerk duygu, düşünce ve davranış örüntüleri takımındır.^{11,12}

TA kuramında iletişim, ego durumları arasında oluşan işlemler ile açıklanır ve bu yaklaşım, iletişim esnasında bireylerin gönderdikleri uyarıcıların ve buna karşılık verilen tepkilerin hangi ego durumundan (kişiliğin hangi yönünden) hangi ego durumuna yönelik olduğuyla ilgilenir.¹¹ İnsan ilişkileri üzerine kurulu bir meslek olan hemşirelikte, bakım sürecinin niteliği hemşirenin diğer insanlarla etkili iletişim kurma yeteneği ile yakından ilişkilidir.^{16,17} Faulkner "Diğerleriyle etkili iletişim kurabilme, hasta bakımının kalbidir."¹⁸ ifadesiyle hemşire ile hasta arasındaki iletişimin önemini belirtmiştir. İletişim becerilerinin özel bir önem kazandığı psikiyatri hemşireliğinde de, hemşireler hastalarını gözlemleyerek, hastaları ve aileleri ile görüşüp onların

problemlerini, ihtiyaçlarını, yeterliliklerini, çevreyle uyumluluk derecelerini, kim olduklarına ilişkin sahip oldukları inançları değerlendirerek bakım verirler. İnsan ve davranışını anlayabilmek için öncelikle hemşirenin kendini tanınması ve çevresindekiler üzerinde bırakmış olduğu etkileri anlayabilmesi gerekmektedir.¹⁷ Hemşirelik mesleğinin temelinin, kişilerarası ilişkilere dayandığı vurgulanmakta, hemşirelerin etkili kişilerarası ilişkiler ve iletişim becerisi geliştirmesi sonucunda hemşireliğin ve sunulan hizmetin niteliğinin de aynı düzeyde artması beklenmektedir.^{17,19} Bu bağlamda psikoterapiden eğitim alanına kadar çok çeşitli alanlarda yararlanılan TA kuramının, hemşirelerin, hasta ve sağlıklı bireylerin davranış ve tepkilerini anlamaları için kullanılabilecek bir model olabileceği belirtilmektedir.¹⁷

Özgeciliğin, hemşirelerin sahip olması gereken temel değerlerden biri olduğunu ve hemşirelik mesleğinin temelinin kişilerarası iletişime dayandığını vurgulayan çok sayıdaki kaynağa karşın ilgili literatür incelendiğinde hemşirelerin özgecilik davranışlarını belirlemek ve Transaksiyonel Analiz ego durumları açısından incelemeye yönelik yapılmış çalışmanın olmadığı dikkat çekmektedir. Bu bağlamda hemşirelerin bugün ve gelecekte daha kapsamlı ve nitelikli bakım verebilmeleri için; hemşirelerin bireysel, mesleki değerlerinin farkında olması, mesleki sınırlarını tanınması, rol ve sorumluluklarını bilmesi sağlıklı ve hasta birey/aile ve topluma vermesi gereken yardım edici bakımın boyutlarını belirlemesi ve diğer insanlarla etkili iletişim kurabilmesi oldukça önemlidir.^{5,10,20}

Araştırma, hemşirelerin özgecilik davranışlarını belirlemek ve Transaksiyonel Analiz ego durumları açısından incelemek, bununla birlikte gelecekte konuyla ilgili yapılacak çalışmalara kaynak oluşturmak amacıyla gerçekleştirilmiştir.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Özgecilik ve Özgeci Davranış

Özgecilik (altruizm) kelimesi Latince'de "başkası için" anlamına gelen "*alteri huic*"ten türetilmiştir.^{4,5} Özgecilik kavramı ilk kez on dokuzuncu yüzyılda Fransız sosyolog Auguste Comte tarafından "başkaları için yaşama eğilimi veya arzusu" olarak tanımlanmıştır.^{10,17,21,22}

Türk Dil Kurumu Eğitim Terimleri Sözlüğü özgeciliği "Çıkar gözetmeksizin başkalarının iyiliği için özveride bulunmayı bir ilke olarak benimseyen ahlaki tutum ve görüş olduğunu ve her kişinin asıl yükümlülüğünün, kendisini başkalarına, topluma adanmış olduğu düşüncesine dayanan ve A. Comte ile H.Spencer'in temelini attıkları ahlak görüşü" olarak belirtmiştir.²³

İngilizce'de "Altruism", Osmanlıca'da "Diğerkamlık" olarak ifadelendirilen özgecilik kavramının, "başkasının iyiliğini isteme ve başkasına faydalı olma eğilimi içinde olma" anlamına gelen ahlaki bir terim olduğu belirtilmektedir.^{1,24}

Budak²⁵ psikoloji sözlüğünde özgeciliği "kendisini düşünmeden, dışarıdan ödül beklemeden, hatta bazen bedel ödeyerek, başkalarının çıkarını veya iyiliğini düşünme" olarak tanımlamıştır.

Felsefe sözlüğünde ise özgecilik "hiç bir çıkar düşüncesine dayanmayan duygu; başkalarının iyiliğini yaşama ve eyleme ilkesi yapan görüş" şeklinde tanımlanmaktadır.²⁶

Çok fazla bilim dalı tarafından araştırılan özgeciliğin tanımı üzerine bir çok görüş bildirilmiştir. Carlo ve Randall²⁷ özgeciliği, "kişinin kendi çıkarlarından arınmış bir şekilde, başkalarının refahı adına gönüllü olarak yaptıkları, temelinde sempati olan ve içselleştirilmiş norm ve ilkelere dayanan yardım davranışı" olarak tanımlamaktadırlar. Yöntem ve İlhan'ın aktardıklarına göre, Chou gerçek özgeciliği,

"dışarıdan rahatsız edici bir uyarı, ceza ya da ödül beklentisine dayalı motivasyonla değil, sadece başkasının yararı için istekli ve gönüllü bir şekilde yapılan davranış" olarak tanımlamaktadır.²⁸

Süreç veya olaydan yarar sağlayan/sağlayacak kişinin ödülü için, yarar sağlayan davranışı gösteren kişinin kendisini düşünmeden harekette bulunması özgecilik için yapılan en popüler kavramlaştırmadır. En sade şekliyle bu durum, gerçekleştirilen yardımsever davranıştan, özellikle ödül ve kişisel çıkar beklenmemesidir.²⁹

Yardım ile özgecilik arasındaki temel ayrım noktası, özgeci davranışın, bu davranışta bulunan kişiye bir takım yükümlülükler getirip somut bir yarar sağlamaması, yardım gören kişiye ise büyük ölçüde yarar sağlamasıdır. Özgeci davranışın gönüllü olması, yardımda bulunan kişinin bu davranışa zorlanmaması, belirli bir anlaşma ya da başka bir aracı tarafından yardıma zorunlu tutulmaması, özgeci davranışı yardım davranışından ayıran diğer önemli ölçüttür.⁶

Tüm bu açıklamalar doğrultusunda özgeci davranış, "bilinçli olarak ve samimiyetle iyi bir şey yapmış olmanın hissettirdiği duygu dışında ödüllendirme beklentisi olmaksızın bir başkasına yardım etme davranışı" olarak tanımlanabilir.¹⁰

2.1.1. Sosyolojik Açıdan Özgecilik

Özgeciliğin ortaya çıkmasını etkileyen sosyolojik faktörlerden bazıları aşağıda belirtilen şekillerde açıklanabilmektedir.

Aynı ortamda yer aldığımız insanların özgeci davranışın oluşmasında etkili olabileceği belirtilmektedir. Yardım edebilecek sadece bir kişinin bulunduğu durumlarda, yardıma ihtiyacı olan bir kişiye yardım etme eğiliminin arttığı, fazla sayıda insanın bulunduğu durumlarda ise azaldığı vurgulanmaktadır.^{4,10,30}

Başka insanların davranışlarının etkileri özgeciliğin gelişiminde ve belirmesinde karşımıza çıkan bir diğer değişkendir. Kalabalık bir yerde fenalaşıp yere yığılan birinin

etrafında çok sayıda insan olsa bile, aralarından biri yardım edince diğeri de bu davranıştan etkilenecek yardıma koşarlar. İlk birkaç dakikayı yardıma muhtaç kişiye bakarak geçiren kişilerin, aralarından biri yardım ederse ona katıldıkları ve yardım etme davranışı gösterdikleri görülmektedir.³⁰

Özgeciliğin ortaya çıkmasında kültürel değerlerle birlikte model alma ve taklit de etkilidir.^{2,10} Bireyin kültürel değerleriyle bağdaşan bir hareketi; toplumun, diğeriyle özgeci davranmaya yönelik nasihatleri ve olumlu/olumsuz kabul durumları bireyi özgeciliğe yöneltebilir.¹⁰ Bununla birlikte, çocuk, ebeveynleri tarafından yaşlı aile fertlerine gösterilen saygıyı öğrenerek model alır veya ona benzemeye çalışır. Dolayısıyla sosyal öğrenme kuramına ait temel varsayımlar dikkate alındığında özgeciliğin kişinin büyüdüğü ortamdan ve kültürel değerlerinden etkilenecek şekillendiği söylenebilir.²

Özgeci davranışı etkileyen faktörlerden biri de insanların gayretleri, becerileri, yetenekleri ve harcadıkları emek doğrultusunda hak ettiklerini almasını gerektiren adalet ve toplumsal eşitlik duygusudur. Eşitlik görüşü, bir başkasına iyilik yapmanın etkisi ile ilgilidir. Bir işin yapılmasında bize yardımcı olunması durumunda, yardım edenin ihtiyacı olduğu zaman bizim ona yardım etme eğilimimiz artacaktır. . Birisi iyilik yaptığında bozulan eşitlik dengesinin yeniden sağlanması için yardım eden kişi ihtiyaç duyduğunda yardım edilen kişi yardım etme isteği duyabilir. Buna göre; iyiliğe karşılık verme arzusunun çok güçlü ve evrensel olduğu ve bir kişinin yardım davranışı göstermesinin o kişiye yardım etmekten geçtiği söylenebilir.^{4,10}

Özgeci davranışın ortaya çıkmasına neden olan bir diğeri etken de suçluluk duygusudur. İnsan bir hata ya da bir kural ihlali yaptığında suçluluk duygusu ortaya çıkar. Bu duygu, yanlış bir eylem yaptığını düşünen insanın kendini affedememesinden kaynaklanır.³¹ Dolayısıyla kişi bu suçluluk duygusunu azaltmak için yardım etmeye

daha eğilimli olur. Eğer yardım etme davranışı bireydeki suçluluk duygusunu azaltma eğilimindeyse yardım isteğinin birisine bir iyilik yapmayı, iyi bir davranışta bulunmayı, ya da kendisine acı vermeyi içerdiği görülebilir. Bu nedenle, suçluluk duygusu içindeki insanlar, suçluluk duymayanlarla karşılaştırıldıklarında, yardım etmeye daha eğilimli olmaktadır.^{4,10} Suçluluk duygusunun özgeciliğe etkisi, insanın daha iyi hissedebilmek için yapmak istediği şeyler olarak ifade edilebilir. Böylece kişinin kendisini kötü hissetmesine neden olan her şey yardım etme eğilimini arttırabilir ve birey kendisini gerçekten iyi hissettiği zaman dünyaya ve çevresindeki diğer insanlara iyimser bir açıdan bakarak daha özgeci davranabilir. Kısaca; iyi hissetme de özgeci davranışı arttırma eğilimindedir.¹⁰

2.1.2. Özgecilik ve Aile Ortamı

Kişilik açısından bakıldığında aile, çocuğun doğduğu andan başlayarak bir çok yönden gelişiminin gerçekleştiği temel kurumdur.² Çocuklarda gözlenen, yerleşip süreklilik gösteren pek çok davranış ebeveynlerini model almaları sonucunda oluşmaktadır.³² Her şeyi ilk olarak ailesinde gören çocuk, gördüklerini örnek alarak öğrenir ve öğrendiklerini kendi hayatında uygun zamanlarda kullanmaya çalışır.³³ Dolayısıyla ebeveyn-çocuk iletişimi iyi olup olumlu duygular ve alışkanlıklar içerdiğinde çocuğun yaşı ya da cinsiyeti ne olursa olsun, onda kendine güven ve çevresine saygı gelişimi için en önemli kaynaklardan biri olacaktır.²

Demokratik anne-babaların çocuklarında empati yapma becerisi ve sosyal uyum, otoriter ebeveynlerin çocuklarına göre daha yüksektir. Ebeveynin baskıcı kontrolü ve sorgusuz itaat beklentisi, çocuğun hem aile içinde hem de akran grubu içinde gösterdiği özgeciliği azaltmakta, saldırgan davranış gösterme eğilimini ise arttırmaktadır. Bununla birlikte demokratik bir aile ortamı içinde yetişen çocukta özgeci davranış daha fazla gözlemlenmektedir.²

2.1.3. Özgecilik ve Din

İlahi dinler özgecilik, iyilik, sorumluluk alma, başışta bulunma gibi genellikle iyi olarak nitelendirilen davranışları uygun görmüş ve insanların bu davranışlarda bulunmalarını emretmişlerdir. İslam Dininde insanları iyi davranışlara yöneltmek için birçok ayette evrensel iyilikle beraber cömert ve merhametli olmak, birlik ve beraberlik, acıma duygusu, sorumluluk, nafaka vermek, karşılıksız yardım etmek ve zekat vermekle ilgili emirler yer almaktadır.^{10,20}

Kur'an'da "İsar" olarak ifade edilen özgecilik kavramı, "başkalarının iyiliğini, mutluluğunu, refahını amaç edinme, karşılığında hiçbir şey beklemeksizin başkalarına yararlı olma, başkaları için çıkarlarından ödün verme, fedakarlıkta bulunma, karşılıksız olarak iyi ilişkiler kurma, sevgi ve şefkatle yaklaşma" olgularının anlatıldığı ayetlerde yer almaktadır.³⁴

Sancaklı'ya göre; "İslâm dininin temsilcisi ve elçisi konumunda olan Hz. Peygamber, iyi huylarla bezenmiş, kötü huylardan arınmış erdemli bir birey modeli/insan-ı kâmil örneğini oluşturmak ve fedakâr, cömert, başkalarını kendine tercih eden, samimi insanlardan oluşan erdemli bir topluma kavuşmayı hedeflemiştir."³⁵ Peygamber Efendimiz zamanından Hz. Ebu Bekir "Ya Rabbi, kıyamet günü vücudumu o kadar büyüt ki cehennemi tek başıma doldurayım, başkalarına yer kalmasın" diye Rabbine dua ederken müminlerin yerine kendisinin azap çekmeyi istemesi de İsarın bir yansıması olarak görülmelidir. Sonuç itibariyle başkasını düşünmeyen ve başkasıyla ilgilenmeyen bir bireycilik anlayışının dinde yeri yoktur.²⁰

2.1.4. Özgecilik ve Empati

Empati, "bir kişinin kendisini karşısındaki kişinin yerine koyarak olaylara onun bakış açısı ile bakması, onun duygu ve düşüncelerini doğru olarak anlaması, hissetmesi ve bu durumu ona iletmesi sürecidir."^{9,14,36-39} Empatik beceri ise kişinin empati

kurabilme durumunu gösterirken, daha çok diğerk kişinin duygusunun anlaşıldığının ve hissedildiğinin karşıdaki kişiye iletilmesi ve hissettirilmesi ile alakalıdır.^{40,41} Yapılan araştırmalara göre, empatik eğilimler yardım davranışı üzerine olumlu etki sağlamakta, empatik ilgi ise yardım etme davranışına aracılık etmektedir.^{38,42}

Empati, yardım edici ilişkilerin en önemli bileşeni olarak kabul edilir ve kişiyi bazen diğerk insana karşı sempati duymaya ve yardımseverliğe götürür.^{38,43-46} Bu anlamda kişi özgeci bir davranış gösterir. Diğerk insanlar olumsuz duygular hissettiğinde kişinin bu olumsuz duygulardan kurtulmasına yardımcı bir faktör olan empati, özgeci yaklaşımın temelini oluşturmaktadır.^{43,44} Buna göre empatik eğilimler, özgeci davranış üzerine olumlu etki sağlamakta ve özgeci davranışın tanımlanmasında bir ölçüt olarak kullanılmaktadır.^{6,9}

Empatik anlayış, yardım hizmeti veren meslekler için gerekli bir özelliktir.⁴⁷ Empatik eğilimlere sahip olan kişiler, yardıma ihtiyacı olduğunu algıladıkları kişiye daha yüksek oranda yardım etmektedirler.^{9,42,48} Hemşireler hastalarla iletişimlerinde empatik bir ilişki kurarsa hastaların ne düşündüğünü anlayabilir, onların ihtiyaçlarını belirleyebilir ve yaptıkları hemşirelik uygulamalarından pozitif sonuçlar elde edebilirler. Hemşire tarafından anlaşıldığını, önem ve değer verildiğini hisseden hasta, hemşirenin yaptığı bakımı kabul eder. Böylece kişiselleşmiş bakım ve terapötik ortam oluşturulmuş olur.^{38,46,50} Yapılan çalışmalar da zor durumda ve yardıma ihtiyacı olan kişilerle empati kuranların, empati kurmayanlara göre daha fazla özgeci olduklarını göstermektedir.^{4,9,48} Hemşirelerin temel değerleri arasında özgeciliğın bulunduğu ve özgecilik düzeyi yüksek olanların insanlara yardım etmeyi istediklerinden dolayı hemşirelik mesleğini tercih ettikleri belirtilmektedir.^{4,5,7,9,51}

2.2. Transaksiyonel Analiz

Psikolojide, kuramsal temelini kişilerarası ilişkilere dayandıran çeşitli kuramlar geliştirilmiştir. Bunlardan birisi olan Transaksiyonel Analiz (TA) kuramı, "bir kişilerarası ilişkiler kuramı olmasının yanında bir psikoterapi ve kişilik kuramıdır."^{13,52-54} Kurama adını veren transaksyon kavramı, kişilerarası iletişimde bir uyarıcı ve bir tepkiden oluşan birimdir. İki insan bir araya geldiğinde başlayan ve sosyal bir etkinlik sayılan transaksiyonda taraflardan birinin davranışı karşısındaki için uyarıcı kendisi açısından tepkidir.^{2,55-59}

1960'lı yıllarda Eric Berne tarafından geliştirilen TA yaklaşımı, "kişiler arasında değişen ilişkiyi ve iletişimi, bireyin diğer bir bireyden farklılığını ve insanlarla iletişim kurduğunda nasıl davrandığını açıklamaya çalışan bir yaklaşım" olarak belirtilmektedir.¹²

Birey, TA'ya göre dış dünyadan alınan uyaranlara ego durumları aracılığıyla tepki verir.⁶⁰ Ego durumları, TA'nın en temel kavramıdır ve kişiliğin anlaşılmasında etkili bir araçtır. Ego durumları birbirine benzer duygu, düşünce ve davranışlardan oluşmuş bir bütündür. Berne; ego durumlarını, "aynı anda oluşan tutarlı düşünme, hissetme ve davranma biçimleri" olarak tanımlamaktadır.⁵⁸ TA'da üç tip ego durumundan söz edilir. Bunlar "Ebeveyn, Yetişkin ve Çocuk Ego" durumlarıdır.^{11,14,15} "Çocuk Ego" duygusal motivasyonda süreklilik sağlamada, "Yetişkin Ego" olayları mantıksal ve gerçek boyutlarıyla değerlendirmede ve "Ebeveyn Ego" değer yargısı üretmede uzmandır. Yaşam bu üç ego durumunun koordinasyonu içerisinde üretilir. Ego durumu saf halde bulunabildikleri gibi birbiriyle karışık veya biri diğerinden etkilenmiş biçimde de ortaya çıkabilir.^{61,62}

"Geçmişteki yaşantımıza bağlı olarak şu anki kararlarımızı veririz." varsayımına dayanan TA; terapötik sürecin bilişsel-gerçekçi-davranışsal boyutlarını

vurgulamaktadır. Daha spesifik olarak bireylerin verdikleri kararları değiştirme kapasitesine sahip olduğunu vurgulayan kuram, yeni kararlar vermek için insanların farkındalık düzeyini artırmaya çalışır ve bu sayede insanlar yaşamlarını değiştirebilirler.²

TA Kuramının temel sayılıtları şöyledir: "Kim olduğu ve ne yaptığına bakılmaksızın herkes kıymetli, anlamlı ve önemlidir. İnsanlar çevrelerinde ve kendilerinde meydana gelen durumları kavrayabilme gücüne sahiptir. Hayatında ne olacağına dair kararları herkes kendi verir."^{11,12,63,64}

Ekonomik ve sosyal hayattaki değişmeler sonucu insanlar çok kısa zamanda çok fazla ilişkiye girmek zorundadır ve bu ilişkiler artarak devam etmektedir. Bu da ilişkinin yüzeysel olmasına, ilişkilerdeki yüzeysellik de bireyin hem kendisine hem de topluma yabancılaşmasına sebep olabilmektedir. Kişilerarası ilişkilerdeki bu iletişim sorunlarının bir kısmı çevresel şartlardan kaynaklanırken önemli bir kısmı da kişilik özelliklerinden kaynaklanmaktadır. İşte TA kuramı bu süreci açıklamaktadır.^{2,58,65}

2.2.1. Ego Durumları

TA'nın temeli ego durumlarına dayanmaktadır. Berne, ego durumlarını , "aynı anda oluşan tutarlı düşünme, hissetme ve davranma biçimleri" olarak tanımlamaktadır.⁴⁶ Berne, doğum ve doğum öncesinden itibaren ortaya çıkan bireye özgü yaşantıların her birini bir ego durumu ile belirtmiş ve bunların kişiliği oluşturduğunu ifade etmiştir.^{11,12}

Ego durumları TA kuramının kişilik kuramı kısmını oluşturmaktadır. TA'da insan davranışları ego durumları ile açıklanmaktadır. Gözlenebilen ve ölçülebilen yapılar olan ego durumları insanın kişiliğinde üç farklı şekilde bulunmaktadır.² Bunlar "Ebeveyn, Yetişkin ve Çocuk Ego" durumlarıdır.^{11,13,14,58} Her insan üç çeşit ego durumunu da sergilemektedir. İnsanlar yaşamlarında bu üç ego durumunun özelliklerini farklı zamanlarda, farklı iletişim ortamı veya durumunda gösterebilirler.⁶⁶

Her bir ego durumuyla ilişkilendirilen özel davranışlar, jestler, yüz ifadeleri, kelimeler ve ses tonu vurguları vardır. Ebeveyn ego durumu; "inançların, değerlerin ve tutumların bekçisi olmakla birlikte zevki ve hazzı erteleme ilkelerini yönetmektedir." Yetişkin ego durumu; "kullanılabilir verileri değerlendiren, gerçekçi bir şekilde anlamlandıran ve objektif ilişkiler kuran bir bilgisayar modeli gibi çalışmaktadır." Çocuk ego durumu ise; "eğlenceyi seven ve zararlı -ikisini de içeren- hislerden ve duygulardan oluşmakta olup temelde ihtiyaçların acil hazzıyla da alakalıdır."^{2,67}

Tablo 2.1. Ego Durumlarını Tanılama İçin Davranışsal İpuçları¹¹

İfadeler	El, Kol Hareketleri ve Beden Duruşu	Yüz İfadeleri	Ses Tonu	
Ebeveyn	Meli, Malı İfadeleri	Parmağı Kullanma	Azarlayıcı	Sempatik
	Asla	Omuza Vurma	Kaş Çatma	Destekleyici
	Her Zaman	Masaya Vurma	Başıyla Onay	Cesaretlendirici
	Eğer Ben Olsaydım	Kaşını Kaldırma	Dişlerini	Azarlayıcı
	Sana Yardım Edeyim	Ayakla Yere	Gösterme	Dudak Bükme
	Sana Söylemiştim	Vurma	Kızgın	Cık Cık Sesi
	Beni Rahatsız Etme	El Ovuşturma	Sevecen	Büyüklik
	Komşular Ne Der?	Elle İtme	Kınayan Bakış	Taslayan
	Üzülme, Canını Sıkma	Kolları	Sempatik(Guru	
	Korkma, Dene!	Kovuşturma	rlu Bakış)	
	Sen İyisin	Sırtını Sıvazlama		
	İyi Ol			
	"Orada" İfadeleri			
Yetişkin	Ne, Kim, Nerede?	Dik Duruş	Düşünceli	Açık Ancak
	Nasıl, Niçin?	Göz İlişkisi	Dikkatli	Fazla Duygusal
	Olasılık	İlgili Görünme	İlgili	Olmadan Sakin,
	Seçenek, Sonuç	Bir Şeyin Olduğu	Burada ve	Doğrudan
	Akla Hitap Eden	Yönü Parmakla	Şimdi Tepkisi	Güvenli,
	Gerçeğin Test	Gösterme	Gözler Tetikte	Araştırmacı
	Edilmesine Yönelik	Geri Bildirim	Meraklı	Bilgi Verici
	Nedenleri Ne?	Vererek Dinleme		
	Ödevinde Şunlar Eksik!	Ne Anladığını		
	İstatistiklere Göre	Kontrol Etme		
	Şimdi Nedenlerine Bakalım			

Tablo 2.1. (Devamı)

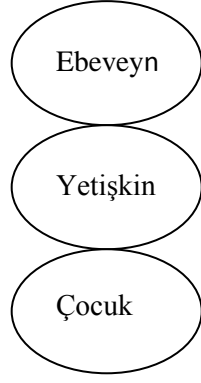
Çocuk	Yapmam Bana Ne?	Yayılmama, Yığılmama	Ağlamaklı	Kıkırdama
	İstemiyorum	Geride Durma	Gözler	Gülme
	Benim	Tetikte Durma	Hayran	Mırıldanma
	Bana Bak	Hırçınlık	Bakışlar	Tatlı Konuşma
	Korkuyorum	Neşeli, Heyecanlı	Kızgın Gözler	Dalga Geçme
	Kimse Beni Sevmiyor	Duruş	Dudak Büzme	Surat Asarak
	Gözlerini Ovuşturma	Sokulma, Kıvrılma	Gözlerini	Sessiz
	Senin Yüzünden Oldu	Büzüşme	Açma	Kalma
	Hadi Oynayalım	Tırnak Yeme		Göbekten
	Herkes Beni Sevsin	Parmak Emme		Gülme
	İstiyorum	Konuşmak İçin		Hızlı ve Yüksek
	Benimki Seninkinden	Elini		Sesle Konuşma
	Daha İyi	Kaldırma		

2.2.1.1. Ego Durumlarının Analizi

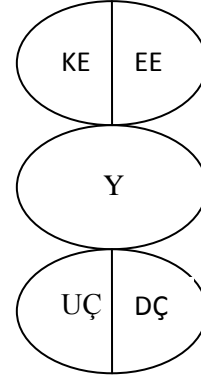
Ego durumları "Yapısal" ve "Fonksiyonel" olarak iki ayrı modelle incelenmektedir. Yapısal analiz, "duygu, düşünce ve davranışların ego durumlarına göre çözümlenmesini içermektedir."⁶⁸ Yapısal analize göre her bireyin kişiliğinde "Ebeveyn (E)", "Yetişkin (Y)", "Çocuk (Ç)" olmak üzere üç ego durumu yer almaktadır.^{11,55,69,70}

Fonksiyonel analiz ise; "bireylerin ego durumlarını hem içsel hem de başkalarıyla ilişkilerinde kullanmalarıyla birlikte gözlenen davranışların sınıflandırılması ile ilgilidir."^{55,68} Fonksiyonel analizde ego durumları "Eleştirel Ebeveyn (EE), Koruyucu Ebeveyn (KE), Yetişkin (Y), Doğal Çocuk (DÇ), Uygulu Çocuk (UÇ)" olmak üzere beşe ayrılmaktadır.^{11,55} Berne ego durumlarını birbirine yapışık daireler ile göstermiştir.

Şekil 2.1. Ego Durumları ^{11,58,70}

Şekil 2.2. Fonksiyonel Analizde Ego Durumları ^{11,70}

Ebeveyn Ego Durumu

Ebeveyn ego durumu, "bireyin yaşamında karşılaştığı ebeveyn ya da ebeveyn figürlerinden öğrendiği ya da ödünç aldığı duygu, düşünce ve davranış örüntüleri takımıdır."^{11,55,70}

Ebeveyn; "insanın kabaca ilk beş yılı olarak kabul ettiğimiz erken yaşlarında, sorgulamadan kabul edilen, dayatılmış dış olayların beyindeki kayıtlarından oluşan bir koleksiyondur." Herkesin yaşamının ilk beş yılında dış uyaranlardan aldığı bir Ebeveyn'i olmuştur. Her insan için Ebeveyn özeldir ve kişiye özgü bu erken yaşantıların hepsi Ebeveyn'deki veri olarak içselleştirilir ve düzenlenip kurgulamadan/ yorumlamadan doğrudan kaydedilir.⁷¹

Hafızada kayıt edilmiş bütün olgular kalıcıdır, silinemezler ve hayat boyu çeşitli aralıklarda geri alınarak davranışlara etki ederler. Bunların bireyleri ne derece etkiledikleri kişiliğin baskın özelliğiyle ilgili olarak kişiden kişiye değişiklik gösterir.^{56,72}

Berne'e göre Ebeveyn ego durumu; "insanın kafasının içinde ne yapması, nasıl yapması gerektiğini, kendisinin ne denli iyi ne denli kötü olduğunu söyleyen birini temsil etmektedir." Ayrıca davranışlarımızı etkileyen prensip, kural, değer, kısacası dış dünyaya ilişkin kalıpları içeren, bireyin içinde kendi yaptığı iş hakkında tıpkı ebeveynlerinin yaptığı gibi düzeltme komutları veren içsel bir sestir.^{11,12,15,60} Ebeveyn

ego durumu emir verme, yargılama, suçlama, koruma, yardım etme davranışlarıyla gözlemlenebilir.¹⁵

Ebeveyn ego durumu koruyucu ebeveyn ve eleştirel ebeveyn olmak üzere iki şekilde ortaya çıkar.¹⁴

Koruyucu Ebeveyn

Koruyucu ebeveyn, "koruyucu ve kollayıcı olmakla birlikte toplumsal değerleri temel alır ve toplumsal değerlerin dışına çıkıldığında zarar göreceğini düşünür."^{12,55,56} Kişi, koruyucu ebeveyn ego durumundan daha çok insanların çocuk ego durumuna seslenmektedir.⁶⁰ Koruyucu ebeveyn olarak davrandığımızda karşımızdaki kaç yaşında olursa olsun, onun sağlığını ve çıkarlarını korumaya çalışırız. "Terliğini giy,yemeğini ye,sen onlara aldırma" türü mesajlar koruyucu ebeveyne aittir.¹⁴

Koruyucu ebeveyn ilgili, özen gösterici, bağışlayıcı, destekleyici, izin verici, şefkatli, koruyucu ve endişelidir.^{12,55,56} Koruyucu ebeveyn ego durumları baskın olan kişiler "geleneklere bağlı, ilişkilerinde nezaket ve saygı kurallarına önem veren yardımsever, sadık ve gerçekten sorumluluk alabilen kişiler" olarak tanımlanmaktadır.^{60,73,74}

Eleştirel Ebeveyn

Kişiliğin bu kısmı, ebeveynlerden ya da ebeveyn figürlerinden öğrenilen önyargılı düşünceler, duygular ve inançlardır.⁷⁰ Eleştirel ebeveyn ego durumu inatçı, güçlü, ön yargılı, prensipli, cezalandırıcı, görev yükleyici, kusur bulan, sınır koyan, otoriter, gelenekleri devam ettirmeye yönelik davranışlardan oluşmaktadır.⁵⁵ Eleştirel Ebeveyn olarak davrandığımızda toplumsal kuralları/değerleri korumaya bunlara uymayanları eleştirmeye ve gerektiğinde cezalandırmaya yöneliriz.^{12,14} Eleştirel ebeveyn ego durumunu baskın olarak kullanan kişiler, diğer insanların çocuk ego durumlarını yıldırın tutum ve davranışlar göstermektedir.⁶⁰

Eleştirel ebeveyn ego durumu baskın bireyler her şeyi bilen görüntüsü sergilerler. "Sana kaç kere söyledim, Bunu asla yapma!, Tekrar olmasın." tarzında emir veren cümlelerle iyi, güzel, tembel, aptal gibi onaylayıcı ya da eleştirici etiketlemeleri sıklıkla kullanırlar.⁵⁵

Bir kişi Eleştirel ebeveyn yanını kullanarak, kendisine toplumun kültürünü aktaranlardan en çok da anne babasından öğrendiği ve giderek doğru diye benimsediği toplumsal kuralları yaşatmayı ve gelecek nesillere aktarmayı amaçlamaktadır. "Öyle oturulmaz, bir daha yalan söylersen fena yaparım" türündeki mesajlar Eleştirel Ebeveyn'e aittir.¹⁴

Eleştirel ebeveyn ego durumu baskın olan kişilerin "kolayca öfkelenedikleri, şüpheli oldukları, kendi çıkarlarını düşünen, başkalarının duygularına aldırmayan ve hükmedici kişiler" oldukları belirtilmektedir.⁶⁰

Yetişkin Ego Durumu

Yetişkin ego durumu, şu andaki gerçeğe uygun olan ve diğer iki kategoriden özerk duygu, düşünce ve davranış örüntülerinden oluşmaktadır.^{11,12,75} Yetişkin ego olasılıkları hesaplayan bir bilgisayar gibi işlev görür ve bilgisayardan farklı olarak her zaman çalışmaya hazır haldedir. Daha çok nörofizyolojik yapıdan kaynaklandığından, dünyadaki bilgileri toplamak ve verileri işlemek üzere bağımsız olarak çalışır. Ancak kendi kendini harekete geçirmemekte, diğer ego durumlarının uyarısıyla harekete geçmektedir.^{11,56} Kişiliğin bu kısmı, duyulan, görülen ve düşünülen verileri doğru olarak işler, problemlere çözümler üretir ve mevcut veriyi önyargılı düşüncelere ya da duygulara dayandırmadan değerlendirir.^{12,70}

Yetişkin'in en önemli işlevi; "Ebeveyn'deki veriyi incelemek doğru olup olmadığına ve bugüne uygun olup olmadığına, uygulanıp uygulanmayacağına bakmak sonra kabul veya reddetmektir."⁷¹

Yetişkin ego durumu; mantığa, bilgiye ve gerçeğin araştırılmasına dayanır.^{76,77} Mevcut içsel ve dışsal gerçekliğe duyarlıdır. İçsel ihtiyaç ve istekler ile dış dünyanın istekleri arasında bir aracı görevi de görür.⁷⁸ Ebeveyn ego durumundan gelen beklentilerle Çocuk ego durumundan gelen istekler arasında denge kurarak uzlaştırma görevi yapan ve hem ebeveyn hem de çocuktan beslenen kaynakları kullanan şu andaki gerçeğe uygun davranan ego durumunu temsil etmektedir.^{62,78,79} Yetişkin yanımız yargılayıcı ya da duygusal olmadan, aklımızın gerekli gördüğü davranışlar gösterir ve doğru ya da sempatik olmak yerine, gerçekçi olmaya çabalar. Uzlaşma yapısı, duygu ve düşünceleri anlamada gerçekçi olmayı gerektirir.^{14,79}

Çocuk Ego Durumu

Çocuk ego durumu, "bireyin çocukluğuna ait izleri de içeren duygu, düşünce, tutum ve davranış örüntüleri grubudur." Hepimiz çocukluğumuzdaki gibi hissedemeyen, düşünen, harekete geçen ve tepkide bulunan küçük çocuğu içimizde taşıyoruz.⁸⁰ Buradaki çocuk kavramı ile anlatılmak istenen; yaşamın başından sonuna kadar her an, her zaman temel varlığı korumaya yönelik olan yaşantılardır.¹¹

Çocuk ego durumu bir çocukta görülen tüm doğal dürtüleri içerirken aynı zamanda çocuğun ilk deneyimlerinin, tepkilerinin, kendisi ve başkalarıyla ilgili algı durumlarının kayıtlarını tutmaktadır.^{60,81} Küçük çocuğun hayatında ortaya çıkan ilk deneyimlerinde sözcük dağarcığı olmadığından tepkilerinin çoğu duygularından oluşmaktadır.⁷¹ Örneğin annesi tarafından genel olarak neyi yanlış yaptığını bilmeyen küçük çocuk azarlanırsa; kızgın, incinmiş ve şaşırılmış hissedebilir. Diğer taraftan ilk adımını atmak gibi deneyimlerinde övülmek ve kucağa alınıp okşanmakla ödüllendirilen çocuk, büyük ihtimalle sevinç ve mutluluk duygularını yaşayacaktır.^{56,72}

Çocuk ego durumu; kişiliğimizin az geliştiği, çocuk kaldığı yanı olmakla birlikte eğitim düzeyi ve yaşı ne olursa olsun her insanda bulunmaktadır. Çocuk ego durumu, Doğal Çocuk ve Uygulu Çocuk olmak üzere iki şekilde ortaya çıkmaktadır.⁷⁹

Doğal Çocuk Ego Durumu

Doğal Çocuk, "kişiliğin anne baba eğitiminden etkilenmemiş bölümü olup neşeli, enerjik, rahat, kişisel ihtiyaç ve isteklerini ön planda tutan, yaratıcı, heyecanlı ancak bazen de kızgınlık, üzüntü, korku tepkileri veren çocuğu temsil eden ego durumudur."^{12,14,60,82}

İçinden geldiği gibi davranan doğal çocuk, aklına ilk gelen cümleyi söyleyebilir ya da ilk davranışı sergileyebilir. Bireyin "Niye bu saatte misafir geliyor ki ben uyuyacaktım" demesi Doğal Çocuktur.⁷⁹

Doğal Çocuk kendi içinden geldiği gibi davrandığında ve ebeveyn figürleri bunu onaylamadığında, Doğal Çocuk tepkisi bizim tarafımızdan isyankar bir tepki olarak algılanabilir. Oysa çocuk bu durumda spontane davranmaktadır ve buradaki isyankar etiketi daha çok bizim ya da ebeveyn figürlerinin çocuğun davranışı hakkındaki görüşüdür.⁵⁶

Williams ve Best 'in 1982'de yaptıkları ego durumları ile ilgili araştırmalarında Doğal Çocuk ego durumu baskın olan bireyleri; "taşkın, girişimci, kendini sınırlamada güçlük çeken, nazlarına düşkün, diğer insanları kendi hazları konusunda kullanan bireyler" şeklinde tarif etmişlerdir.^{60,68,73}

Uygulu Çocuk Ego Durumu

Uygulu çocuk, "kişiliğimizin ebeveyn mesajlarından oluşan bir parçasıdır."^{12,70} Doğal Çocuktan farklı olarak, sanki ebeveynleri onu dinliyormuş ya da gözlüyormuş gibi tepkide bulunur.^{11,12} Uygulu Çocuk, "anne-baba sevgisini, onayını ve bakımını kaybetmemek için, içinden geldiği gibi davranmak yerine, anne-baba ve toplum

tarafından belirlenmiş olan kurallar çerçevesinde hareket eden, kendi gibi olmaktan vazgeçmiş ve anne babasının istediği gibi biri olmaya çalışan çocuğu temsil eden ego durumudur."^{77,82}

Uygulu çocuk ya kurallara uyan, boyun eğen bir yapı gösterir ya da asidir.^{53,60} Boyun eğen çocuk çalışkandır, usludur, çekingendir ve kurallara uyararak kendisinden beklenildiği gibi davranır. Bu bireyler doyumu daha çok düşlerinde arayan kişilerdir ve eyleme geçmekte zorlanırlar. Asi çocuk ise temelde başkalarının beklentilerinin tam tersini yapmak şeklinde tavır belirlerler.^{55,56} Birey karlı bir günde "botunu giy!" dediğinde botunu giymeden dışarı çıkıyorsa asi çocuk, eğer "botunu giy" dendiğinde botunu giyiyorsa boyun eğen çocuk ego durumundadır.⁷⁹

Kişilerarası ilişkilerde uygulu çocuk ego durumu nazik ve uyumlu olma, boyun eğme, kararsızlık, yetersizlik, karamsarlık, çekingenlik ve pasif başkaldırma gibi tutum ve davranışlarla dışarı yansıtılmaktadır.⁶⁰

2.2.1.2. Ego Durumlarının Gelişimi

Bebek doğduğunda yalnızca doğuştan getirilen nörofizyolojik yapılara sahiptir. Emme gibi ritmik etkinlikler, ilk koordineli hareketler, dış güçler tarafından ilk koşullanma belirtileri kişiliğin ilk yapılarını oluşturmaktadır.¹¹

Eric Berne'e göre, "doğdukları andan itibaren bir mesaj bombardımanına maruz kalan çocuklar, anne-baba başta olmak üzere yaşamlarında yer alan kişilerden gelen sözel ve sözel olmayan mesajlar ve yaşantıları sonucunda bazı değerlendirmeler yapar ve bazı kararlar alırlar."²

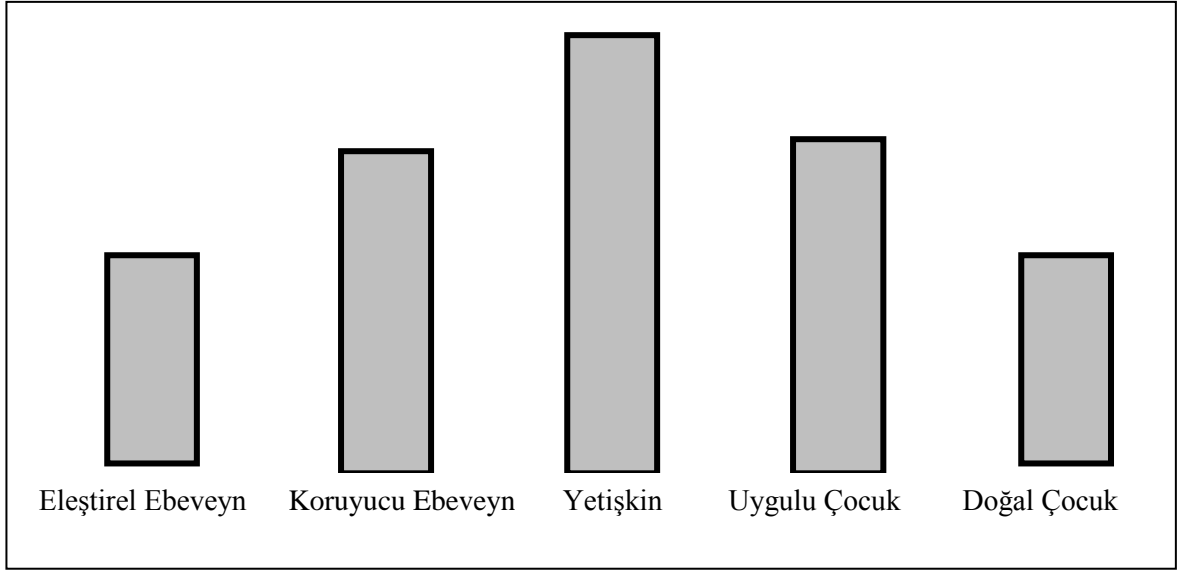
Yeni doğan bebeğin bütün çabası kişisel gereksinimlerinin ve rahatının sağlanmasına yöneliktir. Günlerini uyuyarak ve kendisine acı verecek durumlardan kaçınmaya çalışarak geçiren bebek, acı duyduğu ve hoşlandığı olaylara karşı duyu sınırında tepki vermektedir. TA kuramcılarına göre bebeğin bu duyusal tepkileri Çocuk

ego durumunun temelini oluşturmaktadır.^{65,83} Bebeğin çevresiyle sosyal ilişkiye girmesiyle birlikte ebeveyn ve ebeveyn figürlerinin bebekle ilgili tutum, tavır, beklenti, istek ve tüm eğitim çabaları çocukta Ebeveyn ego durumunu oluşturmaya başlar. Bu süreç, altı yaşına kadar tamamlanır.^{65,68,83} Yetişkin Ego durumu ise, çocuk dünyayı anlamlandırmaya çalışırken ve diğer insanları aldatabileceğini fark ettiğinde gelişmeye başlayarak bireyin zihinsel gelişimi boyunca devam eder. Çocuk her şeyi eldeki verilere göre anlamlandırır.^{2,65}

2.2.1.3. Egogram

Egogram, bireyin davranışlarında kullandığı ego durumlarının düzeyine göre oluşturulur.² Egogram ile sembolize edilen TA'nın kişilik yapısında ego durumları içinde bir miktar enerji bulunmaktadır.^{53,84} Bir kişinin sahip olduğu bu enerji, ego durumu kavramları bakımından Sabitlik Hipotezi ile belirtilmektedir. Dusay tarafından ortaya konan bu hipotezde "bir kişinin sahip olduğu enerjinin değişik ego durumlarında akışkan olduğu ancak miktarının sabit olduğu" belirtilmektedir.^{11,84}

Egogram, herhangi bir bireyin fonksiyonel analizdeki beş ego durumunun ne kadar enerji içerdiğini bar grafiği yardımıyla gösterir. Grafikteki yüksek kolonlar göreceli olarak, o ego durumunda diğerlerine göre daha fazla zaman ve enerji harcandığını gösterirken alçak kolonlar için tam tersi geçerlidir. Başka bir deyişle; bir ego durumunun diğerlerine göre daha çok enerji yüklü olması o ego durumunun daha sık kullanılma olasılığına işaret etmektedir.^{2,55}

Şekil 2.3. Çan Eğrisi Şeklindeki Egogram^{2,55,85}

Egogram, bireyin kişiliğindeki muhtemel problem tiplerini, zayıflıklarını, güçlü yönlerini yansıtır. Değişim ve gelişim için kişisel gelişim sağlar. Her ne kadar ideal bir ego durumu yoksa da bireyin bir ego durumu çok düşük, diğeri çok yüksekse bireyin güçlük yaşadığını söylemek mümkündür.^{53,85}

Egolar arasındaki sınırlar bozulduğunda, Yetişkin Ego durumuna, Çocuk ego durumu ya da Ebeveyn ego durumlarından biri ya da her ikisiyle bulaşma meydana gelir ve Yetişkin, gerçekliğini test etmeden Çocuk ya da Ebeveyn gibi düşünmeye başlar. Bireyin, Ebeveyn ego durumundaki bilgileri gerçeklerle karıştırması yani Yetişkin ego durumunun, Ebeveyn ego durumuyla bulaşması sonucu "genellemeler, önyargılar ve sloganlar" ortaya çıkmaktadır. "Erkeklere güvenilmez, sarışınlar aptaldır, büyüklerin dediği doğrudur" gibi önyargı ve genelleme göstergesi olan ifadelerin birey tarafından gerçekmiş gibi yaşanmasıyla "Ebeveyn Bulaşması" gerçekleşir. Birey geçmiş yaşantılarını gerçekten olduğu gibi belirleyemediği, burada ve şimdi gerçeğini yanlış değerlendirdiği zaman ise "Çocuk Bulaşması" ortaya çıkmakta ve fobiler, batıl inançlar, sanrılar meydana gelmektedir. Birey, geçmişte kurduğu neden-sonuç ilişkisini hala gerçek olarak algılamakta ve Çocuk ego durumunun geçmişte o anki kapasitesine göre

yaptığı değerlendirmesini bugüne taşıyarak, değerlendirmeyi Yetişkin ego durumu ve bugünkü kapasitesiyle yapamamaktadır.^{2,53}

2.3. TA Kuramı Bağlamında Özgecilik Davranışı ve Hemşirelik

Hemşirelik uygulamalarının temelini oluşturan profesyonel değerlerden biri de özgecildir.⁹ Amerikan Hemşirelikte Yüksek Öğrenim Kurumları Birliği (American Association of Colleges of Nursing - AACN) üyeleri "Profesyonel Hemşirelik için Hemşirelikte Yüksek Öğrenim ve Üniversite Eğitiminin Esasları"nda açıklanan profesyonel değerlerden olan özgeciliği, "Kendimizden başkasının refahı ve iyiliği ile ilgilenmektir." şeklinde tanımlamıştır.^{10,38} Kaynaklarda da hemşireliğin temelinde özgeciliğin yer aldığı ve özgeciliği yüksek düzeyde olan kişilerin insanlara yardım etmeyi istedikleri için hemşirelik mesleğini seçtikleri ifade edilmektedir.^{4,5,7,9,51} Temel değerlerinde özgeciliğin yer aldığı profesyonellerin amacı, insanlığa hizmet vermek, yardım etmek ve toplumsal gelişimi sağlamaktır.⁷ Avrupa Konseyi Strassburg toplantısında (1993) hemşirelik "Bireylere, ailelere ve gruplara yaşadıkları ve çalıştıkları ortamın çetin koşulları içerisinde, ruhsal ve sosyal potansiyellerini ve bu potansiyelleri değerlendirmeleri konusunda yardımcı olmaktır" şeklinde tanımlanmıştır.^{4,8}

Hemşireliğin hizmet amacı, "birey, aile ve topluma yardım etmek, yaşanan sağlık sorunlarına çözüm bularak daha nitelikli yaşamayı sağlamaktır."⁸⁶ Psikomotor becerilerin hemşirelik bakımının temelinde yer aldığını savunan görüşlerin aksine hemşirelik uygulamalarının hemşirenin yaratıcılık, hassasiyet ve etkili iletişim becerisiyle alakalı olduğu bildirilmiştir. Bu bağlamda; hemşirenin psikomotor becerilerini geliştirmesiyle birlikte yaratıcılık, hassasiyet, empati ve kişilerarası iletişim becerileri konusunda istenen seviyede olması beklenir.^{4,5}

Yardım etme davranışında bireyin kişilik yapısı oldukça önemli bir rol oynamaktadır. Bireyin kişilik yapısını açıklayan önemli kavramlardan biri de TA Kuramıdır.² TA kuramı, "bir kişilik kuramı olmasının yanında bir psikoterapi ve kişilerarası ilişkiler kuramıdır."^{13,52-54} İnsan ilişkileri üzerine kurulu bir meslek olan hemşirelikte, bakım sürecinin niteliği hemşirenin diğer insanlarla etkili iletişim kurma yeteneği ile yakından ilişkilidir.^{16,17} Etkili kişilerarası iletişim, "hemşirelik bakım hizmetlerinin odak noktası olup, kaliteli sağlık bakımı vermek ve istendik sağlık sonuçlarına ulaşmak üzere kullanılan bir hemşirelik becerisidir."^{16,17,87} Hemşirelik mesleğinin temelini, kişilerarası ilişkilere dayandığı vurgulanmakta, bu ilişki süreçleri geliştikçe ve derinleştikçe hemşireliğin ve sunulan hizmetin niteliğinin de aynı düzeyde artması beklenmektedir.^{17,19}

Hemşirelerin şimdi ve gelecekte daha geniş kapsamlı ve kaliteli bakım verebilmeleri için; hemşirelerin kişisel, mesleki değerlerinin bilincinde olması, meslekle ilgili sınırlarını tanıması, görev ve sorumluluklarını bilmesi sağlıklı ve hasta birey/aile ve topluma vermesi gereken yardım edici bakımın kapsamını belirlemesi ve etkili iletişim tekniklerini kullanması oldukça önemlidir.^{4,7,10}

3. MATERYAL VE METOT

3.1. Araştırmanın Türü

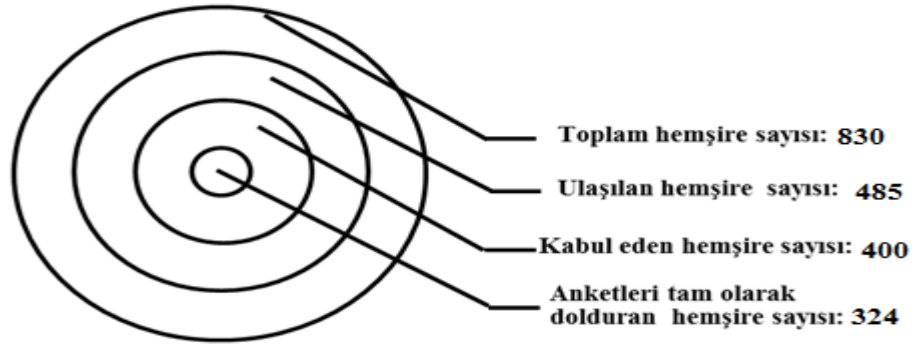
Araştırma tanımlayıcı ve ilişki arayıcı niteliktedir.

3.2. Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Zaman

Araştırma 12.08.2014-17.05.2016 tarihleri arasında Adana Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Balcalı Hastanesinde yapılmıştır.

3.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini Adana Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Balcalı Hastanesinde çalışan toplam 830 hemşire oluşturmuştur. (N=830) Araştırmada herhangi bir örneklem seçim yönetimi kullanılmamış ve verilerin toplandığı tarihler arasında (yıllık izin (261), ücretsiz izin (18), hastalık izni(37), doğum izni(15), evlilik izni (5), şua izni (6), mazaret izni (2) ve babalık izni (1)) ulaşılabilen 485 hemşire araştırma kapsamına alınmıştır. Bu hemşirelerden gönüllü olarak katılmak isteyen 400 hemşire veri toplama aracı dağıtılmış, ancak 324 hemşire veri toplama aracını tam olarak doldurmuştur. Araştırmaya ait evren ve örneklem diyagramı Şekil 3.1’te verilmiştir.

Şekil 3.1. Evren ve Örneklem Diyagramı

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri 12.08.2014-15.09.2014 tarihleri arasında toplanmıştır. Verilerin toplanmasında 3 ayrı form kullanılmıştır.

1-Kişisel Bilgi Formu

Bu form araştırmacı tarafından geliştirilmiş olup hemşirelerin sosyo-demografik ve mesleki özelliklerini belirleyecek türde toplam 22 sorudan oluşmaktadır. (EK-2)

2-Ego Durumları Ölçeği (EDÖ)

Arı tarafından (1989) geliştirilen, geçerlik ve güvenilirliği yapılmış (Cronbach alfa: .87) "Ego Durumları Ölçeği," insanı niteleyen 95 sıfattan oluşun bir listedir. Her sıfatın ego durumu (Eleştirel Ebeveyn, Koruyucu Ebeveyn, Yetişkin, Uygulu Çocuk, Doğal Çocuk) için 0 ile 4 puan arasında değişebilen standart beş ayrı değeri vardır. Katılımcının işaretlediği her sıfat, beş ego durumu için hakemlerden elde edilen sıfat listesindeki puanlara bakılarak puanlanır. Her bir ego durumuna yönelik toplam ham puanlar hesaplanır. Sonra bu ham puanlar alt ölçeklerden elde edilebilecek en yüksek ham puanı ifade eden ilgili katsayıya bölünür. Bu katsayılar,

Eleştirel Ebeveyn: 177

Koruyucu Ebeveyn: 215,8

Yetişkin: 226,6

Doğal Çocuk: 180,2

Uygulu Çocuk: 187,4'dır.

Bu işlem dört ego durumu için de tekrarlanır. Bu işlemden elde edilen beş ego durumunun bir bütün içindeki oranlarını gösteren deneğin ego durumlarının puanları elde edilir. Transaksiyonel Analiz kuramında yer alan 'Sabitlik Hipotezi' ne göre, her bir ego durumunun toplamı 1 sayısına eşit olup ($E+Y+Ç=1$), araştırmada elde edilen puanlar da bu hipotezi doğrulamaktadır.^{17,64,69}

Oranlanmış ham puanlar bulunarak toplamları alınır ve toplam puan bulunur. Daha sonra oranlanmış ham puanların her biri toplam puana bölünerek ego durumları puanları bulunur.^{65,69}

$\frac{XEE}{\ddot{O}AxEE} K_1$	$\frac{XKE}{\ddot{O}AxKE} K_2$	$\frac{XY}{\ddot{O}AxY} K_3$
$\frac{GxD\check{C}}{\ddot{O}AxD\check{C}} K_4$	$\frac{GxU\check{C}}{\ddot{O}AxU\check{C}} K_5$	
$K_1 + K_2 + K_3 + K_4 + K_5 = M$		
$\frac{K_1}{M} = EE p$	$\frac{K_2}{M} = KE p$	$\frac{K_3}{M} = Y p$
$\frac{K_4}{M} = D\check{C} p$	$\frac{K_5}{M} = U\check{C} p$	

Formüllerde adı geçen simgelerin anlamları ise şöyledir:⁶⁵

EE: İşaretlenen sıfatların EE için toplam puanı

[ÖA EE]: Ölçeğin EE ego durumundan alınabilecek en yüksek puan (=177)

EE p: Ego durumları ölçeğinden aldığı EE puanı

KE: İşaretlenen sıfatların KE için toplam puanı

[ÖA KE]: Ölçeğin KE ego durumundan alınabilecek en yüksek puan (=215,8)

KE p: Ego durumları ölçeğinden aldığı KE puanı

Y: İşaretlenen sıfatların Y için toplam puanı

[ÖA Y]: Ölçeğin Y ego durumundan alınabilecek en yüksek puan(= 226,6)

Y p: Ego durumları ölçeğinden aldığı Y puanı

DÇ: İşaretlenen sıfatların DÇ için toplam puanı

[ÖA DÇ]: Ölçeğin DÇ ego durumundan alınabilecek en yüksek puan (= 180,2)

DÇ p: Ego durumları ölçeğinden aldığı DÇ puanı

UÇ: İşaretlenen sıfatların UÇ için toplam puanı

[ÖA UÇ]: Ölçeğin UÇ ego durumundan alınabilecek en yüksek puan (= 187,4)

UÇ p: Ego durumları ölçeğinden aldığı UÇ puanı

Ego durumları ölçeği bilgisayarda da puanlanabilmektedir. Yukarıda verilen işlemler, Excel programında kodlanarak sadece sıfat numaralarını girildiğinde ego durumu puanı ortaya çıkmaktadır.

Sonuç olarak, EDÖ'nin geçerliği ve güvenilirliği ile ilgili çalışmalar, ölçeğin araştırmalarda kullanılması için gerekli niteliklere sahip olduğunu göstermektedir. Ölçeğin kültürümüze özgü bir ölçek olması nedeniyle bu araştırma için kullanılması uygun görülmüştür.¹⁷ (EK-3)

3- Özgecilik Ölçeği (ÖÖ)

Özgecilik Ölçeği (ÖÖ), London ve Bower tarafında 1968 yılında bireylerin olumlu sosyal davranışlarından biri olan özgecilik düzeylerini belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçeğin Türkçeye uyarlanması Akbaba tarafından yapılmıştır. Ölçek, dört alt boyuttan meydana gelmektedir. Bunlar; aile, sosyallik, yardımseverlik ve sorumluluk alt boyutlarıdır. Ölçekte 20 madde bulunmaktadır. Bu alt boyutlar aşağıdaki maddeleri içermektedir.

Aile boyutuna ait 5 madde bulunmaktadır (1, 2, 3, 4, 5. maddeler). Aile boyutundan elde edilen puanın yüksek olması, bireylerin ailesini, akrabalarını ve kendilerini yardımsever olarak algıladığı, puanın düşük olması ise kişinin ailesini ve akrabalarını yardımsever olarak görmediğini ve geçmişte kendisinin de aileye karşı sorumluluk taşımadığını gösterir.

Sosyallik boyutuna ait 5 madde bulunmaktadır (6, 7, 8, 9, 10. maddeler). Sosyal

boyuttan yüksek puan alınması kişinin sosyal faaliyetlere katıldığını ve bu faaliyetlerde görev ve sorumluluk üstlendiğini gösterirken, düşük puan alınması bireylerin sosyal yanının zayıf olduğunu göstermektedir.

Yardımseverlik boyutuna ait 5 madde bulunmaktadır (11, 12, 13, 14, 15. maddeler). Kişinin yardımseverlik boyutundan yüksek puan alması başkalarına karşı yardımsever olduğunu, düşük puan alması ise yardımseverlik özelliğinin gelişmediğini göstermektedir.

Sorumluluk boyutuna ait 5 madde bulunmaktadır (16, 17, 18, 19, 20. maddeler). Sorumluluk boyutundan elde edilen puanın düşük olması, bireyin sorumluluk üstlenme oranıyla başkalarının sorumluluk üstlenme oranlarına olan inancının az olduğunu; puanın yüksek olması ise hem kişinin sorumluluk alma oranının yüksek olduğunu hem de başkalarının sorumlu davranacaklarına olan inancını göstermektedir.

Dört boyutun tümünden elde edilen puanların toplamı özgecilik düzeyini belirleyen puandır. Beş dereceli Likert tipi ölçekte, 1 en azı, 5 ise en fazlayı ifade etmektedir. İşaretlenen dereceler toplanarak toplam puan elde edilir. Bir kişi en fazla 100, en az 20 puan almaktadır. Puan yüksekliği; özgecilik düzeyinin yüksek olduğunu, düşüklüğü ise özgecilik düzeyinin düşük olduğunu göstermektedir.¹⁰

Bu çalışmada Özgecilik ölçeğinin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayıları aile boyutu için 0.60, sosyal boyutu için 0.80, yardımseverlik boyutu için 0.75, sorumluluk boyutu için 0.59 ölçeğin bütünü için 0.86 olarak hesaplanmıştır. (EK-4)

3.5. Verilerin Değerlendirilmesi

Araştırmadan elde edilen veriler, araştırmacı tarafından bilgisayar ortamına aktarıldıktan sonra bir istatistik uzmanı tarafından SPSS 17.0 istatistik paket programında değerlendirilmiştir. Verilerin değerlendirmesinde yüzdelik, ortalama,

standart sapma, Pearson korelasyon testi kullanılmıştır.

3.6. Araştırmanın Etik İlkeleri

Araştırmanın planlama aşamasında araştırmada kullanılması düşünülen ölçekleri geliştiren araştırmacı tarafından izin e-posta yoluyla alınmıştır (EK-7). Araştırmaya başlamadan önce, Erzurum Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi'nden Etik Kurul Onayı (EK-5), araştırmanın yapıldığı Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Balcalı Hastanesi'nden yazılı izin alınmıştır (EK-6). Araştırma kapsamındaki hemşirelerin haklarının korunması için araştırma verilerini toplamaya başlamadan önce hemşirelere, araştırmanın yapılma amacı açıklanarak “Aydınlatılmış Onam” ilkesi, elde edilen bilgilerin gizli tutulacağı belirtilerek ”Gizlilik ve Gizliliğin Korunması” ilkesi, araştırmaya gönüllü olarak katılmak isteyenlerin alınması ile de “Özerkliğe Saygı” ilkesini içeren etik ilkeler yerine getirilmiştir.

3.7. Araştırmanın Genellenebilirliği

Araştırmanın bulguları, Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Balcalı Hastanesinde çalışan hemşireler ile sınırlıdır ve burada çalışan hemşirelere genellenebilir.

4. BULGULAR

Tablo 4.1. Hemşirelerin Tanıtıcı Özelliklerinin Dağılımı

Özellikler	Sayı	Yüzde
Cinsiyet		
Kadın	288	88.9
Erkek	36	11.1
Yaş		
18-25 yaş	138	42.6
26-33 yaş	95	29.3
34 yaş ve ↑	91	28.1
Medeni durum		
Evli	150	46.3
Bekar	174	53.7
Eğitim durumu		
Lise	73	22.5
Ön lisans	21	6.5
Lisans	214	66.0
Lisansüstü	16	5.0
Çocuk sahibi olma durumu		
Olan	127	39.2
Olmayan	197	60.8
Kardeş Sayısı		
1	17	5.2
2	70	21.6
3	97	29.9
4	47	14.5
5 ve ↑	93	28.8
Ailenin kaçınıcı çocuğusunuz		
1	102	31.5
2	111	34.3
3	48	14.8
4	22	6.8
5	29	9.0
6	12	3.6
Anne eğitim durumu		
Okuryazar Değil	59	18.2
Okuryazar	47	14.5
İlköğretim	150	46.3
Lise	55	17.0
Üniversite	13	4.0
Baba eğitim durumu		
Okuryazar Değil	8	2.5
Okuryazar	46	14.2
İlköğretim	163	50.3
Lise	78	24.0
Üniversite	29	9.0

Tablo 4.1. (Devamı)

Anne çalışma durumu		
Çalışan	26	8.0
Çalışmayan	298	92.0
Baba çalışma durumu		
Çalışan	163	50.3
Çalışmayan	161	49.7
Sizi yetiştiren aile tipi		
Çekirdek	239	73.8
Geniş	71	21.9
Parçalanmış	14	4.3
Sizi yetiştiren ailenin çocuk yetiştirme tipi		
Demokratik	40	12.3
Baskıcı	142	43.8
Koruyucu	13	4.0
Aşırı Hoşgörülü	9	2.8
İlgisiz	54	16.7
Diğer		
Yakın arkadaş sayısı		
0	15	4.6
1-3	157	48.5
4-6	92	28.4
7 ve üstü	60	18.5
Yaşanılan yer		
Köy-Kasaba	17	5.2
İlçe	66	20.4
İl	111	34.3
Büyükşehir	130	40.1

Araştırma kapsamına alınan hemşirelerin tanıtıcı özelliklerinin dağılımı incelendiğinde (**Tablo 4.1**), hemşirelerin %88.9'unun kadın, %42.6'sının 18-25 yaş aralığında, %53.7'sinin bekar, %66.0'sinin lisans mezunu olduğu, %60.8'inin çocuklarının olmadığı, %34.3'ünün ailenin ikinci çocuğu ve %29.9'unun üç kardeşe sahip olduğu, %46.3'ünün annesinin, %50.3'ünün babasının ilköğretim mezunu olduğu, %92.0'sinin annesinin çalışmadığı, %50.3'ünün babasının çalıştığı, %73.8'inin çekirdek aile yapısına sahip olduğu, %43.8'inin ailesinin koruyucu ebeveyn tipinde olduğu, %48.5'inin 1-3 yakın arkadaşının bulunduğu, %40.1'inin büyükşehirde ikamet ettiği saptandı.

Tablo 4.2. Hemşirelerin İş Durumlarına Ait Özelliklerinin Dağılımı

Özellikler	Sayı	Yüzde
Çalışılan klinik		
Dahili klinikler	163	50.3
Cerrahi klinikler	161	49.7
Çalışma yılı		
5 ve ↓	173	53.4
6-10	53	16.3
11-15	34	10.5
16-20	29	9.0
21 ve ↑	35	10.8
Mesleği Seçme Durumu		
İsteyerek	130	40.1
Aile Yönlendirmesi	129	39.9
Tesadüfen	48	14.8
İsteyerek+Aile Yönlendirmesi	4	1.2
Diğer	13	4.0
Hizmet İçi Eğitim Alma Durumu		
Alan	223	68.8
Almayan	101	31.2
Hizmet İçi Eğitime Katılma Sıklığı		
Cevap Yok	90	27.8
Sürekli	104	32.1
Bazen	86	26.5
Nadiren	36	11.1
Hiçbir Zaman	2	2.5
İletişim Eğitimi Alma Durumu		
Alan	159	49.1
Almayan	165	50.9
Hastalarla Olan İletişiminizi Tanımlama Durumu		
Kötü	3	1.0
Orta	46	14.2
İyi	177	54.6
Çok İyi	98	30.2

Araştırma kapsamına alınan hemşirelerin iş durumlarına ait özelliklerinin dağılımı incelendiğinde (**Tablo 4.2**), hemşirelerin %50.3'ünün dahili kliniklerde çalıştığı, %53.4'ünün hemşirelik mesleğinde 1-5 yıldır çalıştığı, %40.1'inin mesleğini isteyerek seçtiği, %68.8'inin hizmet içi eğitim aldığı, %32.1'inin hizmet içi eğitime sürekli katıldığı, %50.9'unun iletişim eğitimi almadığı, %54.6'sının hastalarla olan iletişimini 'iyi' olarak tanımladığı tespit edildi.

Tablo 4.3. Hemşirelerin Özgecilik ve Ego Durumları Ölçeğinden Aldıkları Min-Max Puanlar ve Puan Ortalamalarının Dağılımı

	Alt boyutlar	Min-max puanlar	Puan ortalaması
EDÖ	Eleştirel Ebeveyn	0.05-0.30	0.16±0.03
	Koruyucu Ebeveyn	0.12-0.30	0.23±0.02
	Yetişkin	0.09-0.28	0.22±0.01
	Uygulu Çocuk	0.10-0.27	0.19±0.02
	Doğal Çocuk	0.07-0.38	0.18±0.03
ÖÖ	Aile	5-25	17.64±3.31
	Sosyallik	5-25	14.77±4.33
	Yardımseverlik	5-25	15.78±3.86
	Sorumluluk	7-25	17.16±2.97
	Toplam	25-93	65.35±11.24

Hemşirelerin Özgecilik ve Ego Durumları Ölçeğinden aldıkları min-max puanlar ve puan ortalamalarının dağılımı **Tablo 4.3**'de görülmektedir. Hemşirelerin Ego Durumları Ölçeğinin Eleştirel Ebeveyn alt boyutundan en düşük 0.05, en yüksek 0.30, Koruyucu Ebeveyn alt boyutundan en düşük 0.12, en yüksek 0.30, Yetişkin alt boyutundan en düşük 0.09, en yüksek 0.28, Uygulu Çocuk alt boyutundan en düşük 0.10, en yüksek 0.27, Doğal Çocuk alt boyutundan en düşük 0.07, en yüksek 0.38 puan aldıkları saptandı. Hemşirelerin Eleştirel Ebeveyn alt boyut puan ortalamalarının 0.16±0.03, Koruyucu Ebeveyn alt boyut puan ortalamalarının 0.23±0.02, Yetişkin alt boyut puan ortalamalarının 0.22±0.01, Uygulu Çocuk alt boyut puan ortalamalarının 0.19±0.02 ve Doğal Çocuk alt boyut puan ortalamalarının 0.18±0.03 olduğu belirlendi.

Hemşirelerin Özgecilik Ölçeğinin Aile, Sosyallik ve Yardımseverlik alt boyutundan en düşük 5, en yüksek 25, Sorumluluk alt boyutundan en düşük 7, en yüksek 25 ve toplamda en düşük 25, en yüksek 93 puan aldıkları belirlendi. Hemşirelerin Aile alt boyut puan ortalamalarının 17.64±3.31, Sosyallik alt boyut puan

ortalamalarının 14.77 ± 4.33 , Yardımseverlik alt boyut puan ortalamalarının 15.78 ± 3.86 , Sorumluluk alt boyut puan ortalamalarının 17.16 ± 2.97 ve toplam puan ortalamalarının ise 65.35 ± 11.24 olduğu belirlendi.

Tablo 4.4. Hemşirelerin Özgecilik ve Ego Durumları Ölçeği Puan Ortalamaları Arasındaki İlişki

ÖLÇEKLER		Özgecilik Ölçeği				Toplam
		Aile	Sosyallik	Yardımseverlik	Sorumluluk	
Eleştirel	R	-.042	-.086	-.110*	-.085	-.106
Ebeveyn	P	.447	.121	.048	.126	.056
Koruyucu	R	.174**	.112*	.174**	.120*	.186**
	P	.001	.044	.002	.031	.001
Yetişkin	R	.224**	.112*	.146**	.201**	.213**
	P	.002	.043	.008	.000	.000
Uygulu Çocuk	R	-.010	-.142*	.011	-.017	-.058
	P	.853	.011	.844	.764	.295
Doğal Çocuk	R	-.191**	.053	-.097	-.095	.094
	P	.001	.343	.080	.080	.090

* $p < 0.05$ ** $p < 0.01$

Hemşirelerin Özgecilik Ölçeği ve Ego Durumları Ölçeği puan ortalamaları arasındaki ilişki **Tablo 4.4**'de görülmektedir. Hemşirelerin, Ego Durumları Ölçeğinin Koruyucu Ebeveyn ve Yetişkin alt boyut puan ortalamaları ile Özgecilik Ölçeğinin tüm alt boyut puan ortalamaları ve toplam puan ortalaması arasında istatistiksel olarak pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu saptandı ($p < 0.05$).

Hemşirelerin, Ego Durumları Ölçeğinin Eleştirel Ebeveyn alt boyut puan ortalaması ile Özgecilik Ölçeğinin Yardımseverlik alt boyut puan ortalaması, Ego Durumları Ölçeğinin Uygulu Çocuk alt boyut puan ortalaması ile Özgecilik Ölçeğinin Sosyallik alt boyut puan ortalaması ve Ego Durumları Ölçeğinin Doğal Çocuk alt boyut

puan ortalaması ile Özgeçmiş Ölçeğinin Aile alt boyut puan ortalaması arasında istatistiksel olarak negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu saptandı ($p<0.05$).

5. TARTIŞMA

Hemşirelerin özgecilik davranışlarını belirlemek ve Transaksiyonel Analiz ego durumları açısından incelemek amacıyla yapılan bu araştırmadan elde edilen bulgular literatürle tartışılmıştır.

Araştırma kapsamına alınan hemşirelerin tanıtıcı özelliklerinin dağılımı incelendiğinde, hemşirelerin çoğunun kadın ve bekar olduğu, büyük çoğunluğunun lisans mezunu olduğu, bununla birlikte bir çoğunun üç kardeşe sahip olup ailenin ikinci çocuğu olduğu saptanmıştır. Genel olarak büyükşehirde ikamet ettikleri ve ailelerinin koruyucu ebeveyn tipinde olduğu belirlenmiştir.

Özgecilik ölçeği alt boyutlarından aldıkları puan ortalamaları incelendiğinde; hemşirelerin ailelerini, akrabalarını ve kendilerini orta düzeyin üzerinde yardımsever olarak algıladığı, sosyal faaliyetlere katılımının ve bu faaliyetlerde görev ve sorumluluk üstlenmenin alt düzeyde olduğu, başkalarına karşı orta düzeyde yardımsever oldukları, sorumluluk alma oranının ve başkalarının sorumluluk alabileceğine inancın orta düzeyin üzerinde olduğu saptanmıştır. Hemşirelerin özgecilik ölçeğinden 65.35 ± 11.24 toplam puan aldıkları ve toplam puanın en yüksek 100, en düşük 20 olduğu dikkate alındığında hemşirelerin ortalamanın üzerinde puan aldığı, özgecilik düzeylerinin ortalamanın üzerinde olduğu söylenebilir. İnsanlara yardım etme, yarar sağlama ya da zarardan koruma inancından başka herhangi bir ödülü/beklentisi olmayan ilgi ve bakım olarak tanımlanan özgecilik, hemşirelik uygulamalarının temelinde yer almaktadır ve özgecilik düzeyi yüksek olan kişilerin hemşirelik mesleğini seçtikleri bilgisi bu sonucumuzu destekler niteliktedir.^{4,6,9,10,38} Yine Rognstad, Nortvedt ve Aasland, Norveç'te hemşirelik öğrencilerinin yardım etme motivasyonunun hemşirelik mesleğini seçmelerindeki etkisini inceledikleri çalışmada, öğrencilerin hem özgeci olmak hem de yardım ettikleri hastalardan olumlu geribildirim almak için hemşirelik eğitimi almayı

tercih ettiklerini belirlemişlerdir. McGaghie, Mytko, Brown ve Cameron da doktorluk, hemşirelik gibi sağlık hizmeti veren meslek gruplarında özgeci davranışın oldukça değerli olduğunu, çünkü özgeci kişilerin kendi çıkarlarından ziyade diğerinin yararına davrandığını ifade etmişlerdir. Buna karşın Haigh yaptığı araştırmasında, hemşirelerin sadece hayati tehlikenin bulunduğu durumlardaki özgecilik davranışlarının yeterli düzeyde olduğunu, günlük hayattaki özgecilik davranışlarının ise beklenen düzeyin altında olduğunu bildirmiştir.⁹⁰ Johnson, Haigh ve Yates'in hemşirelik öğrencilerinin özgecilik davranışlarına yönelik yaptıkları araştırmalarında, hemşirelik öğrencilerinin özgecilik davranışlarının düşük düzeyde olduğu belirlenmiş ve araştırmanın tartışma kısmında ise, son yıllarda hemşirelerde özgecilik değerinin kaybolduğu vurgulanmıştır.⁹¹

Hemşirelerin ağırlıklı olarak Yetişkin ve Koruyucu Ebeveyn ego durumlarını kullandıkları saptanmıştır. Keçeci, hemşirelik yüksekokulu öğrencileri ve öğretim üyeleri arasındaki iletişimi konu alan çalışmasında; hemşirelik öğrencilerine göre öğretim elemanlarının ağırlıklı olarak yetişkin ego durumunu; kendilerine göre ise ağırlıklı olarak Koruyucu Ebeveyn ve Yetişkin ego durumunu kullandıklarını saptamıştır.⁶⁴ Akbağ ile Deniz'in öğretim elemanı ve öğretmen adaylarının birbirlerine yönelik algılarının Transaksiyonel Analiz açısından incelendiği çalışmalarında da iletişim sürecinde kullanılması gereken ego durumları Yetişkin ve Koruyucu Ebeveyn olarak belirtilmektedir.⁵⁵ Yönder'in psikiyatri kliniklerinde çalışan hemşirelerin Transaksiyonel Analiz kuramına göre ego durumlarının incelendiği araştırmasında, psikiyatri hemşirelerinin araştırmacıya, sorumlu hemşirelere ve kendilerine göre Yetişkin ve Koruyucu Ebeveyn ego durumlarını ağırlıklı olarak kullandıkları saptanmıştır.¹⁷ Hemşirelerin ağırlıklı olarak Yetişkin ve Koruyucu Ebeveyn ego durumlarını kullanmaları, etkili yaklaşımların olduğu bir iletişim süreci yürüttüklerini

gösteren bulgudur. Kelleci ve Gölbaşı⁹² yaptıkları çalışmada, sağlık bakım alanında eleştirel düşünen, sorun çözme becerisi gelişmiş, otonomisini kullanan hemşirelere ihtiyaç duyulduğunu bununla birlikte bağımsız karar verme ve sorun çözme becerisinin hemşireden beklenen profesyonel bir davranış olduğunu belirtmişlerdir. Bilindiği gibi Yetişkin ego durumu gerçeği test etme, bilgi işleme, problem çözme yeteneğini kullanma, harekete geçmeden önce olasılıkları değerlendirme gibi özellikleri içerirken Koruyucu Ebeveyn ego durumu ise başarıları ödüllendirme, fırsat sunma, diğerlerinin gelişimine liderlik yapma, koruyucu, anlayışlı, kabul edici, cana yakın, ilgili, merhametli, vefakâr, yardımsever, güvenilir, cesur, dürüst ve samimi davranışlar üzerine kurulmuştur.^{2,17,83} Buna dayanarak örnekleme yer alan hemşirelerin ağırlıklı olarak Yetişkin ve Koruyucu Ebeveyn ego durumlarını kullanmaları hasta-hemşire iletişimlerinde profesyonel tutumların sergilendiğine dair inancı pekiştirmektedir.

Hemşirelerin Eleştirel Ebeveyn ve Doğal Çocuk ego durumlarını daha az oranda kullandıkları saptanmıştır. Eleştirel ebeveyn ego durumu, toplumsal çıkarlar ve kurallar için başkalarını uyarıp eleştiren özellikte olup inatçı, güçlü, aşırı koruyucu, ilkel ve cezalandırıcıdır.⁹³ Eleştirel Ebeveyn ego durumunun az kullanması Türk toplumunun geleneksel yapısında yer alan toplulukçu düşüncenin yansıması şeklinde düşünülebilir. Çukur, Guzman ve Carlo'nun⁹⁴ yaptıkları çalışmada, Türk toplumunun kolektivist (toplulukçu) bir yapısının olduğunu belirtmektedirler. Kolektivist yapının; yakın ilişkiler kurma, koruma, gözetme, grup uyumunun bireysel uyumdan daha önemli olması gibi özellikleri içerdiği bununla birlikte Türk kültüründe bir başkasını ayıplama ve rencide etmenin, genellikle beğenilmeyen özellikler olduğu belirtilmektedir.^{57,95} Öte yandan Doğal Çocuk ego durumunun az oranda sergilenmesi hemşirelik mesleğinin bilimsel bilgi birikiminin, hemşirelerin uygulama alanı ve yetkilerinin, mesleki eğitimin profesyonelliği ile açıklanabilir. Bu bağlamda Doğal Çocuk ego durumunun özellikleri

olan duyguların rahatça ifade edilmesi, otorite figürünü ve kuralları reddetme, spontanlık, yaratıcılık gibi özelliklerin daha az oranda sergilendiği düşünülebilir.¹⁷ Aynı zamanda hemşireliğin, bilimsel ve çağdaş yaklaşımların bulunduğu profesyonel bir disiplin olduğu bilgisi bu sonucumuzu destekler niteliktedir.^{96,97,98}

Hemşirelerin, Ego Durumları Ölçeğinin Koruyucu Ebeveyn ve Yetişkin alt boyut puan ortalamaları ile Özgecilik Ölçeğinin tüm alt boyut puan ortalamaları ve toplam puan ortalaması arasında istatistiksel olarak pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. ($p<0.05$). Bu sonuç özgecilik düzeyi yüksek kişilerin daha çok Koruyucu Ebeveyn ve Yetişkin ego durumunu kullandıklarını göstermekle birlikte Ümmet² ve Yönder'in¹⁷ yaptığı araştırma sonuçlarıyla da uyumludur. Bilindiği gibi kişilik, bireyi başkalarından ayıran özelliklerdir ve amaca yönelik davranışlara sahip olan bireyin, özgecille birlikte bütün bu davranışlarında kişiliğinin etkisi tartışılmazdır. TA kuramı da kişiler arasında değişen ilişkiyi ve iletişimi, kişilerin başkalarından farklılığını ve diğer bireylerle iletişim kurduğunda nasıl davrandığını, bu davranışlarının farkında olmasını sağlayan bir yaklaşım olup kuramın öncülerine göre, Koruyucu Ebeveyn Ego durumu özgecilik gibi değerleri besleyen ve başkalarını düşünmeyi destekleyen, Yetişkin ego durumu ise tepkilerin denetiminde olması öngörülen ego durumudur.^{2,17}

Hemşirelerin, Ego Durumları Ölçeğinin Eleştirel Ebeveyn alt boyut puan ortalaması ile Özgecilik Ölçeğinin Yardımseverlik alt boyut puan ortalaması arasında istatistiksel olarak negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. ($p<0.05$). Buna göre Eleştirel ebeveyn ego durumunu baskın kullananların yardımsever olmadıklarını söylenebilir. Literatür incelendiğinde de Eleştirel ebeveyn ego durumu baskın olan kişilerin kendi çıkarlarını düşündükleri ve başkalarının duygularına aldırmadıkları görülmektedir.⁶⁰

Hemşirelerin, Ego Durumları Ölçeğinin Uygulu Çocuk alt boyut puan ortalaması ile Özgecilik Ölçeğinin Sosyallik alt boyut puan ortalaması arasında istatistiksel olarak negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. ($p<0.05$). Buna göre Uygulu Çocuk ego durumunu baskın kullananların sosyallikten uzak oldukları, sosyal faaliyetlere katılmadıkları ve bu faaliyetlerde görev ve sorumluluk üstlenmedikleri söylenebilir. Literatür incelendiğinde de Uygulu çocuk ego durumu kullananların pasif ve çekingen oldukları görülmektedir.⁶⁰

Hemşirelerin, Ego Durumları Ölçeğinin Doğal Çocuk alt boyut puan ortalaması ile Özgecilik Ölçeğinin Aile alt boyut puan ortalaması arasında istatistiksel olarak negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. ($p<0.05$). Buna göre Doğal çocuk ego durumunu baskın kullananların ailelerini, akrabalarını ve kendilerini yardımsever olarak algılamadıkları söylenebilir. Literatür incelendiğinde de Doğal çocuk ego durumunu kullananların diğer insanları kendi hazları konusunda kullandıkları ve anne baba eğitiminden etkilenmedikleri görülmektedir.⁶⁰

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Hemşirelerin özgecilik davranışlarını belirlemek ve Transaksiyonel Analiz ego durumları açısından incelemeye yönelik yapılan bu araştırmadan aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir.

- Hemşirelerin özgecilik puanına göre ortalamanın üzerinde özgeci oldukları,
- Hemşirelerin ailelerini, akrabalarını ve kendi geçmişlerini orta düzeyin üzerinde yardımsever olarak algıladığı,
- Hemşirelerin sosyal yönlerinin zayıf olduğu,
- Hemşirelerin orta düzeyde yardımsever oldukları,
- Hemşirelerine sorumluluk alma oranının ve başkalarının sorumluluk alabileceğine inancın orta düzeyin üzerinde olduğu,
- Hemşirelerin ağırlıklı olarak Yetişkin ve Koruyucu Ebeveyn ego durumunu kullandıkları,
- Hemşirelerin en az Eleştirel Ebeveyn ego durumunu kullandıkları,
- Hemşirelerin toplam özgecilik davranışında koruyucu ebeveyn ego durumu ve yetişkin ego durumunun pozitif yönde anlamlı ilişkisinin olduğu saptanmıştır.

Araştırmanın sonuçları doğrultusunda şu önerilerde bulunulabilir:

- Hemşirelerin çalışma yaşamlarında özgecilik ve TA'nın önemini vurgulandığı eğitim programlarının düzenlenmesi ve bu konuda farkındalık oluşturulması,
- Hemşireler ile yapılan TA ve özgeciliğe yönelik çalışmaların artırılıp bu konularda yapılan çalışma sonuçlarının hemşirelerle paylaşılması ve konunun önemini üzerinde durulması önerilebilir.

KAYNAKLAR

1. Altun ÖŞ, Yurttaş A. Özümsemesi gereken bir kavram: özgecilik. *Sağlıkla Hemşirelik Dergisi*, 2014, 14:38-39.
2. Ümmet D. Üniversite Öğrencilerinde Özgecilik Davranışının Transaksiyonel Analiz Ego Durumları ve Yaşam Doyumu Bağlamında İncelenmesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı, Doktora Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi, 2012.
3. Tekeş B, Hasta D. Özgecilik ölçeği: geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Nesne Psikoloji Dergisi*, 2015, 3:55-75.
4. Öz F. Hemşirelikte özgecilik (Yardım edicilik). *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 1998, 2:53-58.
5. Gormley KJ. Altruism: A framework for caring and providing care. *International Journal of Nurse Studies*, 1996, 33:581-588.
6. Yavuzer H, İşmen EG, Yıldız A, Demir İ, Meşeci F, Kılıçaslan A, Sertelin Ç. Öğretmen özgeciliği ölçeği: Geliştirme, geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 2006, 6: 947-972.
7. Pehlivan S, Lafçı D. Hemşirelik öğrencilerinin özgecilik düzeyleri. *Gaziantep Medical Journal*, 2014, 20: 29-34.
8. Birol L. *Hemşirelik Süreci*, 10. Baskı. İzmir, Berke Ofset Matbaacılık, 2013:22.
9. Avcı D, Aydın D, Özbaşaran F. Hemşirelik öğrencilerinde empati-özgecilik ilişkisi ve özgeci davranışın bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2013, 2: 108-113.
10. Banbal GK. Hemşirelik Öğrencilerinin Özgecilik Düzeyleri. Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Öğretimi Programı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul:İstanbul Üniversitesi, 2010.

11. Akkoyun F. *Psikolojide İşlemsel Çözümleme Yaklaşımı Transaksiyonel Analiz*, 4.Baskı. Ankara, Nobel Yayınevi, 2011.
12. Keçeci A. Hemşirelik eğitiminde yeni bir yaklaşım: Transaksiyonel analiz. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 2007,4: 1-12.
13. Alisinanoğlu F, Köksal A. Gençlerin ben durumları (ego state) ve empatik becerilerinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2000, 18: 11-16.
14. Dökmen Ü. *Sanatta ve Günlük Yaşamda İletişim Çatışmaları ve Empati*, 48.Baskı. İstanbul, Remzi Kitabevi, 2012.
15. Poussard JM. Transaksiyonel analiz ve yönetim-liderin benliği. İçinde: Solmuş T. (editör). *Endüstriyel Klinik Psikoloji ve İnsan Kaynakları Yönetimi*, 1.Baskı. İstanbul, Beta Basım Yayım, 2007:1-12.
16. Terakye G. *Hemşirelikte İletişim ve Hasta Hemşire İlişkileri*, Genişletilmiş 2. Baskı. Ankara, Aydoğdu Ofset, 1994.
17. Yönder M. Psikiyatri Kliniğinde Çalışan Hemşirelerin Transaksiyonel Analiz Kuramına Göre Ego Durumları. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Psikiyatri Hemşireliği Programı, Yüksek Lisans Tezi, Düzce: Düzce Üniversitesi, 2012.
18. Faulkner A, Argent J, Jones A. Effective communication in health care: Exploring the skills of the teachers. *Patient Education and Counseling*, 2001, 45: 227-232.
19. Üstün B, Akgün E, Partlak N. *Hemşirelikte İletişim Becerileri Öğretimi*. İzmir, Okullar Yayınevi, 2005: 1.
20. Akbaba S. Grupla Psikolojik Danışmanın Sosyal Psikolojik Bir Kavram Olan Özgecilik Üzerindeki Etkisi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi, 1994.

21. Karadağ E, Mutafçılar I. İlk ve ortaöğretim okulu öğretmenlerinin özgecilik düzeyleri üzerine bir araştırma. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2009, 28:75-92.
22. Topses G. Elseverlik (alturizm) ve benseverlik (egoizm) ölçeğiyle ilgili geçerlik ve güvenirlik çalışması. *International Journal of New Trends in Arts, Sports & Science Education*, 2012, 1:60-69.
23. TDK. Özgecilik. Ankara: Türk Dil Kurumu http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.552966eed1ff98.01833848-
Erişim Tarihi: 11.04.2015
24. Arslan ZŞ. *İyilik Halkasına Ait Bir Kavram: Diğerkamlık ve Eğitimi*. I. Ulusal İyilik Sempozyumu Kitabı, Elazığ, 2009:538-546.
25. Budak S. *Psikoloji Sözlüğü*, 3. Baskı. Ankara, Bilim ve Sanat Yayınları, 2000:580.
26. Hançerlioğlu O. *Felsefe Sözlüğü*, 15. Baskı. İstanbul, Remzi Kitabevi, 2006:94-95.
27. Carlo G, Randall BA. The development and validation of a multidimensional measure of prosocial behavior. *Journal of Youth and Adolescence*, 2002, 31: 31-44.
28. Yöntem MK, İlhan T. Benlik kurguları ve otantikliğin özgecilik üzerindeki yordayıcı gücünün incelenmesi. *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 8/8*, Ankara,2013: 2291-2302.
29. Karadağ E, Mutafçılar I. Prososyal davranış ekseninde özgecilik üzerine teorik bir çözümleme. [*Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*](#), 2009, 8: 41-69.
30. Cüceloğlu D. *İnsan ve Davranışı*, 25. Baskı. İstanbul, Remzi Kitabevi, 2012: 552.
31. Öz F. *Sağlık Alanında Temel Kavramlar*, Yenilenmiş 2. Baskı. Ankara, Mattek Matbaacılık, 2010: 110.

32. Eripek S. Kuramsal açıdan çocuklardaki problem davranışların nedenleri ve bir sınıflandırma. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 1982, 15: 35-46.
33. Canatan A. Toplumsal değerler ve yaşlılar. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, 2008, 1: 62-71.
34. Kasapoğlu A. Kur'an'da iki zıt karakter: Şuhh(Bencillik)ve İsar(Özgecilik). *Akademik Araştırmalar Dergisi*, 2004, 21: 125-147.
35. Sancaklı S. Hz. Peygamber'in erdemli insan yetiştirme bağlamında isâr(diğergamlık) kavramına verdiği önem. *Tasavvuf: İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi*, 2006, 17: 29-56.
36. Mert H, Sezgin D. Geleneksel ve probleme dayalı öğrenim modeliyle öğrenim gören hemşirelik öğrencilerinin empatik beceri düzeylerinin incelenmesi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2011, 14: 9-13.
37. Tutuk A, Al D, Doğan S. Hemşirelik öğrencilerinin iletişim becerisi ve empati düzeylerinin belirlenmesi. *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 2002, 6: 36-41.
38. Arpacı P, Özmen D. Hemşirelik öğrencilerinin özgecilik ve empatik eğilim düzeyleri ve aralarındaki ilişki. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 2014, 11:51-57.
39. Dizer B, İyigün E. Yoğun bakım hemşirelerinde empatik eğilim düzeyleri ve etkileyen faktörler. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 2009, 12: 9-18.
40. Mutlu OT, Şentürk EH, Zorba E. Üniversite öğrencisi tenisçilerde empatik eğilim ve iletişim becerisi. *International Journal of Science Culture and Sport , Special Issue 1*, 2014:129-137.

41. Karaca A, Açıkgöz F, Akkuş D. Eğitim ile empatik beceri ve empatik eğilim geliştirilebilir mi?: Bir sağlık yüksekokulu örneği. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2013, 4: 118-122.
42. Duru E. Öğretmen adaylarının empati- yardım etme eğilimi ilişkisi ve yardım etme eğiliminin bazı psikososyal değişkenler açısından incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2002, 2:21-35.
43. Özbek MF. Toplumsal yaşamda empati. *Akademik Bakış*, 1: 1-16.
44. Yaman F. Tüketici davranışı olarak özgeciliğin incelenmesi. *Tüketici ve Tüketim Araştırmaları Dergisi*, 2013, 5:79-92.
45. Reynolds WJ, Mercer WS. Empathy and quality of care. *British Journal of General Practice*, 2002, 52:9-13.
46. Cevahir R, Çınar N, Sözeri C, Şahin S, Kuğuoğlu S. Ebelik öğrencilerinin devam ettikleri sınıflara göre empatik becerilerinin değerlendirilmesi. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 2008, 3:5-13.
47. Kapıkıran AN, Kapıkıran Ş, Başaran BI. Psikolojik danışma ve rehberlik öğrencilerinin empatik eğilimler ve algıladıkları anne ve baba olumlu sosyal davranışları: cinsiyetin farklılaştırıcı rolü. *Ege Eğitim Dergisi*, 2010, 11: 1-22.
48. McCamant LK. Humanistic nursing, interpersonal relations theory and the empathy-altruism hypothesis. *Nursing Science Quarterly*, 2006, 19:333-338.
49. Nazik E, Arslan S. Hemşirelik öğrencilerinin empatik becerileri ile öz duyarlılıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2011, 14:69-75.
50. Mete S, Gerçek E. PDÖ yöntemiyle eğitim gören hemşirelik öğrencilerinin empatik eğilim ve becerilerinin incelenmesi. *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi*, 2005, 9:11-17.

51. Rognstad MK, Nortvedt P, Aasland O. Helping motives in late modern society: values and attitudes among nursing students. *Nursing Ethics*. 2004, 11:227-239.
52. Tanhan F. Kurbağa prens(es)ler ya da çocuk yetiştirme prensipleri. *Hayret Dergisi*, 2011, 2:6-10
53. Gültekin F, Voltan Acar N. Transaksiyonel analizin türk kültürüne uyarlanabilirliği: kültür açısından bakış. *Eğitim ve Bilim*,2004, 29:28-38
54. Akbaba S. Aldatmalarda kullanılan mesajlar (Bir erzurum masalının transaksiyonel analizle incelenmesi). *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 1999, 12:87-96.
55. Akbağ M, Deniz L. Öğretim elemanı ve öğretmen adaylarının birbirlerine yönelik algıları: transaksiyonel analiz açısından bir değerlendirme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*. 2003, 3: 263-293.
56. Karcıoğlu F, Arun K. Örgütsel iletişimde transaksiyonel analiz (Karşılıklı davranışsal çözümleme). *Ekev Akademi Dergisi*. 2004, 21:245-264
57. Turhal E. Çalgı Eğitiminde Öğretmen-Öğrenci İletişiminin “Transaksiyonel Analiz Ego Durumları” Açısından incelenmesi: Bir Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi Örneği. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı, Müzik Eğitimi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Bolu:Abant izzet baysal üniversitesi, 2010.
58. Berne E. Games People Play. Çeviri: Handan Ünlü Haktanır. *İnsanların Oynadığı Oyunlar*, 1. Baskı. Koridor Yayıncılık, 2015:13-56.
59. Berne E. Games People Play. Çeviri: Selami Sargut. *Hayat Denen Oyun*, 1.Baskı. Kariyer Yayıncılık, 2001:31.
60. Arı R. Transaksiyonel analiz kuramında davranışın kuramsal temeli ve psikolojik danışmanın hedeflerine ilişkin bir araştırma. *Selçuk Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 1994, 10:457-468.

61. Steiner C. Transactional Analysis. (<http://www.emotional-literacy.com/ta.htm>)
Erişim Tarihi:13.12.2015
62. Akyıldız H, Kayalar M. İşletmelerin ruhsal tasarımında psikoteknik yöntemin transaksyonel analiz ile boyutlandırılması. *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2003, 22:75-92.
63. Kayalar M. Transaksyonel analizin etkili takım oluşturmada kullanılması, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2002, 7:265-275.
64. Keçeci A. Hemşirelik Yüksel Okulu Öğrencileri ve Öğretim Üyeleri Arasındaki İletişimin Transaksyonel Analiz Ego Durumları Açısından Değerlendirilmesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, 2007.
65. Arı R. Üniversite Öğrencilerinin Baskın Ben Durumları ile Bazı Özlük Niteliklerinin Ben Durumlarına, Atılganlık ve Uyum Düzeylerine Etkisi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara : Hacettepe Üniversitesi, 1989.
66. Bulut M. Melih Cevdet Anday'ın "İçeridekiler II" adlı yapıtında transaksyonel analiz açısından iletişim çatışmalarının ortaya çıkışı, 2004, 2:43-46
193.255.206.126/efdergi/makaleler.asp?dosya=264 Erişim Tarihi: 11.04.2015
67. Roberts DL. Treatment of cultural scripts. *Transactional Analysis Journal*, 1975, 5: 29-35.
68. Keler H. Liseli Ergenlerin Transaksyonel Analiz Ego Durumları İle Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi 2008.
69. Akbağ M. Stresle Başa Çıkma Tarzlarının Üniversite Öğrencilerinde Olumsuz Otomatik Düşünceler, Transaksyonel Analiz Ego Durumları ve Bazı Değişkenler

- Açısından İncelenmesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora tezi, İstanbul:Marmara Üniversitesi, 2000.
70. Solomon C. Transactional Analysis Theory: Basics. *Transactional Analysis Journal*, 2003, 33: 15-22.
71. Harris AT. *Ben Ok'im-Sen Ok'sin*, 2.Baskı. Okuyan Us Yayıncılık, İstanbul, 2013:45-67.
72. Guirdhan M. *Interpersonal Skills At Work*, Pearson Education Limited, England, 1995: 273.
73. Aşılı G. Üniversiteli Öğrencilerin Cinsiyet Roller ve Ego (Ben) Durumları Arasındaki İlişki. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Konya:Selçuk Üniversitesi, 2001.
74. Erskine RG. Ego structure, intrapsychic function, and defense mechanisms: a commentary on Eric Berne's original theoretical concepts. *Transactional Analysis Journal*, 1988, 18 :15-19.
75. Akkoyun F. Transaksiyonel Analiz ve Yetişkin Olmak, dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/40/490/5746.pdf. Erişim Tarihi:10.02.2015
76. Dinçer Ö. *Örgüt Geliştirme, Teori, Uygulama ve Teknikleri*, 2. Baskı Alfa Basın Yayım Dağıtım, İstanbul, 2008:183.
77. Çatak E. İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Yöneticilerinde Gözlemledikleri Ego Durumları İle Örgütsel Güven Arasındaki İlişki. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Maltepe Üniversitesi, 2012.
78. Casler ME. Motivational Factors For Adoptive Parenthood. Unpublished Dissertation, USA : University of Pittsburgh, 1995.

79. Odabaşı B. Batılılaşma fikri ile kentlilik özdeşleşmesinde örnek eser: Ahmet Mithat Efendi'nin "Felatun Bey ve Rakım Efendi" adlı eserinin transaksiyonel analiz açısından incelenmesi. *Yerel Politikalar Dergisi*, 2012, 2:85-115.
80. Nelson - Jones R. *Danışma Psikolojisi Kuramları*, 1. Baskı. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 1982:63.
81. James M, Jongeward D. Born To Win. Çeviri: Şenruh T. *Kazanmak İçin Doğarız*, 2. Baskı. İstanbul, İnkılap Kitabevi, 1993:41.
82. Gökçen G. Alkol Bağımlıları Ve Sosyal İçicilerin Egodurumları, Çocukluk Kararları Ve Psikolojik Uyum Açısından İncelenmesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Ege Üniversitesi, 2009.
83. Kaçar B. Lise Öğrencilerinin Karar Stratejileri Ve Transaksiyonel Analiz Ego (Ben) Durumlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi, 2008.
84. Dusay JM. Egogram and constancy hypothesis. *Transactional Analysis Journal*, 1972, 2: 37-41.
85. Dusay JM, Dusay KM. Transactional Analysis. In R. J.Corsini (Ed.), *Current Psychotherapies* (3rd ed.) Illinois FE: Peacock Publishers, 1984 :392-444.
86. Kaya H, Işık B, Şenyuva E, Kaya N, Hemşirelik öğrencilerinin bireysel ve profesyonel değerleri. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2012, 15:18-26.
87. Özcan A. *Hemşire-Hasta İlişkisi ve İletişimi*, Sistem Ofset Bas. Yay. San. Tic. Ltd.Şti., Ankara, 2006:78.
88. Rognstad MK, Nortvedt P, Aasland O. Helping motives in late modern society: values and attitudes among nursing students. *Nursing Ethics*, 2004, 11:227-239.

89. McGaghie WC, Mytko JJ, Brown WN, Cameron RC. Altruism and compassion in the health professions: A search for clarity and precision. *Medical Teacher*, 2002, 24:374-378.
90. Haigh CA. Reconstructing nursing altruism using a biological evolutionary framework. *Journal of Advanced Nursing*, 2010, 66:1401-1408.
91. Johnson M, Haigh C, Yates N. Valuing of altruism and honesty in nursing students: a two-decade replication study. *Journal of Advanced Nursing*, 2007, 57:366-374.
92. Kelleci M, Gölbaşı Z. Bir üniversite hastanesinde çalışan hemşirelerin problem çözme becerilerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi*, 2004, 8:1-8.
93. Buluş M, Atan A. Öğretmen adaylarında ego durumlarının tükenmişliği yordama gücü. *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 2016, 11: 607-624.
94. Çukur CŞ, Guzman MRT, Carlo G. Religiosity, Values, and horizontal and vertical individualism-collectivism: a study of Turkey, the United States, and the Philippines. *The Journal of Social Psychology*, 2004, 144:613-634.
95. Şahin KT. İşlem maliyeti yaklaşımının kültürel temelleri. *Yönetim : İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi İşletme İktisadi Enstitüsü Dergisi*, 2007, 58:12-22.
96. Adıgüzel O, Tanrıverdi H, Özkan DS. Mesleki profesyonellik ve bir meslek mensupları olarak hemşireler örneği. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 2011, 2 :235-260.
97. Cerit B. Hemşirelerin Profesyonellik Davranışları İle Etik Karar Verebilme Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Esasları Programı, Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, 2010.

98. Karamanoğlu AY, Özer FG, Tuğcu A. Denizli ilindeki hastanelerin cerrahi kliniklerinde çalışan hemşirelerin mesleki profesyonelliklerinin değerlendirilmesi. *Fırat Tıp Dergisi*, 2009, 14: 12-17.

EKLER

EK-1. ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler
Adı Soyadı: Aynur AKAR Doğum tarihi: 15.03.1990 Doğum Yeri: Seyhan Medeni Hali: Evli Uyruğu: T.C. Adres: Şaban Üçgül ve Kardeşleri M.T.A.L Ceyhan/ADANA Tel: 05315532584 Faks: E-mail: aynur.nazli@msn.com
Eğitim
Lise: YDA Atatürk Lisesi (2004-2008) Lisans: Ege Üniversitesi İzmir Atatürk Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik Bölümü (2008-2012) Yüksek Lisans: Atatürk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Psikiyatri Hemşireliği Anabilim Dalı (2012-2016) Doktora:
Yabancı Dil Bilgisi
İngilizce: Orta derecede Almanca: Rusça:
Üye Olunan Mesleki Kuruluşlar
Psikiyatri Hemşireleri Derneği
İlgi Alanları ve Hobiler
Fotoğraf çekmek, sudoku çözmek, kitap okumak

EK-2. KİŞİSEL BİLGİ FORMU

ANKET NO:

Değerli meslektaşlarım; bu araştırma hemşirelerin özgelik davranışlarını belirlemek ve transaksiyonel analiz ego durumları açısından incelemek amacıyla planlanmıştır. Hiçbir sorunun doğru veya yanlış cevabı yoktur. Hiç bir soruyu boş bırakmadan sizin için en uygun seçeneği işaretleyiniz. Katılımınız için şimdiden teşekkür ederim.

**Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi
Psikiyatri Hemşireliği Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Öğrencisi: Aynur AKAR**

1)Cinsiyetiniz: ( ) Kadın ( ) Erkek

2)Yaşınız:.....

3)Medeni Durumunuz:

a)Evli b)Bekar

4)Çocuğunuz var mı?

a)Var b)Yok

5)Kardeş Sayısı:

- ( ) Kardeşim yok ( ) 1 kardeşim var
( ) 2 kardeşim var ( ) 3 kardeşim var
( ) 4 kardeşim var ( ) 5 ve üzeri kardeşim var

6)Ailenizin Kaçınıcı Çocuğusunuz? : .....

7)Annenizin Eğitim Durumu	8)Babanızın Eğitim Durumu
( )Okur-yazar değil	( )Okur-yazar değil
( )Okur-yazar	( )Okur-yazar
( )İlköğretim	( )İlköğretim
( )Lise	( )Lise
( )Üniversite ve üstü	( )Üniversite ve üstü

9)Anneniz Çalışıyor mu?

( )Evet ( )Hayır

10)Babanız Çalışıyor mu?

Evet Hayır

11)Sizi Yetiştiren Ailenizin Tipi

Çekirdek Aile Geniş Aile Parçalanmış Aile

12)Sizi Yetiştiren Ailenizin Çocuk Yetiştirme Tutumunu Nasıl Algılıyorsunuz?

Demokratik

Baskıcı

Koruyucu

Aşırı hoşgörölü

İlgisiz

Diğer (Belirtiniz) .....

13)Yakın Arkadaş Sayısı

Yakın Arkadaşım Yok

1-3 Arkadaş

4-6 Arkadaş

7 ve üzeri Arkadaş

14)Yaşamınızın büyük kısmını geçirdiğiniz yer :

Köy-Kasaba İlçe İl Merkezi Büyükşehir

15)Eğitim Durumunuz:

Sağlık Meslek Lisesi

Ön lisans

Lisans

Lisansüstü (Yükseklisans, Doktora)

16)Çalıştığınız Birim (Lütfen Belirtiniz):.....

17)Kaç Yıldır Hemşire Olarak Görev Yapmaktasınız?

5 ve altı

6-10 yıl

11-15 yıl

16-20 yıl

21 ve üstü

18) Hemşirelik Mesleğini Seçme Durumuz

İsteyerek

Aile Yönlendirmesi

Tesadüfen

Diğer.....

19)Mezuniyetten sonra iletişim becerilerine yönelik bir eğitime katıldınız mı?

a)Evet b)Hayır

20)Çalıştığınız serviste, hasta-hemşire iletişimine yönelik hizmet içi eğitim programı düzenleniyor mu?(Eğer cevabınız Hayır ise lütfen 22. soruya geçiniz.)

a)Evet b)Hayır

21)Düzenlenen bu hizmet içi eğitim programlarına ne kadar sıklıkla katılıyorsunuz?

a)Sürekli
b)Bazen
c)Nadir olarak
d)Hiçbir zaman

22)Hastalarla olan iletişimlerinizi nasıl değerlendirirsiniz.

Hiç yok
Kötü
Orta
İyi
Çok iyi

EK-3. EGO DURUMLARI ÖLÇEĞİ

Aşağıda insanı niteleyen 95 sıfat verilmiştir. Sizden istenen “sizi nitelediğini düşündüğünüz, sizin bir özelliğiniz olarak düşündüğünüz” sıfatları işaretlemenizdir. Lütfen size uygun gelen sıfatın yanındaki parantezin içine X işareti koyunuz. İşaretleme işlemi yaparken sıfatlar üzerinde çok fazla düşünmeyiniz. İşaretleyeceğiniz sıfat sayısına ilişkin olarak herhangi bir kısıtlama yoktur. Lütfen işaretlemeyi yaparken olmak istediklerinizi değil, sizde var olan özelliklerinizi dikkate alınız.

39 ( ) Açık düşünceli	43 ( ) Düşünceli	5 ( ) Eleştirici
11 ( ) Ön yargılı	davranan	81 ( ) Sabırsız
75 ( ) Girişken	30 ( ) Sırdaş	24 ( ) Güvenilir
(Açık fikirli)	13 ( ) Titiz	6 ( ) Gururlu
3 ( ) Asık suratlı	90 ( ) Kararsız	21 ( ) Cana yakın
82 ( ) Sempatik	22 ( ) Cömert	25 ( ) Hoşgörülü
41 ( ) Dikkatli	77 ( ) Heyecanlı	23 ( ) Geçimli
83 ( ) Sevimli	91 ( ) Korkak	15 ( ) Sabit fikirli
69 ( ) Kötümser	26 ( ) İçten	36 ( ) Hoşsohbet
40 ( ) Akıllı	78 ( ) Maceracı	27 ( ) İlgili
63 ( ) Terbiyeli	92 ( ) Nüktedan	60 ( ) Nazik
10 ( ) Kuralcı	44 ( ) Dakik	48 ( ) Sorumluluk
64 ( ) Tutuk	79 ( ) Meraklı	alabilen
9 ( ) Kibirli	93 ( ) Asi	28 ( ) Merhametli
4 ( ) Ciddi	45 ( ) Gerçekçi	61 ( ) Saygılı
65 ( ) Yumuşak başlı	57 ( ) Ağırbaşlı	7 ( ) İdealist
84 ( ) Sıcakkanlı	94 ( ) Rahat	67 ( ) Tedirgin
62 ( ) Sessiz	46 ( ) Mantıklı	8 ( ) Katı
66 ( ) Uyumlu	58 ( ) Bağımlı	70 ( ) Olgun
33 ( ) Yufka yürekli	95 ( ) Soğukkanlı	
32 ( ) Yardımsever	47 ( ) Temkinli	
72 ( ) Atılgan	59 ( ) Çekingen	
89 ( ) Cesur	19 ( ) Tedbirli	
42 ( ) Dürüst	51 ( ) Adil	
73 ( ) Duygusal	49 ( ) Tutarlı	
29 ( ) Sabırlı	17 ( ) Öfkeli	
71 ( ) Telaşlı	52 ( ) Bağımsız	
74 ( ) Gamsız	50 ( ) Açık sözlü	
86 ( ) Yaratıcı	16 ( ) Kararlı	
85 ( ) Şakacı	53 ( ) Zeki	
76 ( ) Hayalci	14 ( ) Otoriter	
87 ( ) Doğal	38 ( ) Samimi	
35 ( ) Sevecen	54 ( ) İradeli	
1 ( ) Aksi	20 ( ) Anlayışlı	
88 ( ) Seksi	34 ( ) Başkalarını	
56 ( ) Uslu	düşünen	
2 ( ) Alaycı	55 ( ) Düzenli	
12 ( ) Resmi	80 ( ) Neşeli	
68 ( ) Mızımız	37 ( ) Kibar	
31 ( ) Vefakar		
18 ( ) Sinirli		

EK-4. ÖZGECİLİK ÖLÇEĞİ

Lütfen bu anketteki soruların üzerinde fazla düşünmeden süratle tamamlayınız. Lütfen doğru veya yanlış cevap olmadığını unutmayınız.	Çok Az	Az	Orta	Fazla	Çok Fazla
1-Akrabalarınız size ne ölçüde yardım ederler?					
2-Küçüklüğünüzde kardeşlerinize karşı evde ne ölçüde sorumluluk yüklenmişsiniz?					
3-Babanız başkalarına ne ölçüde yardım ederdi?					
4-Anneniz başkalarına ne ölçüde yardım ederdi?					
5-Aile bireyleri birbirlerine ne ölçüde yardım eder?					
6-Öğrenciyken okulunuzun düzenlediği etkinliklere ne ölçüde yer aldınız?					
7- Öğrenciyken okulunuzun düzenlediği etkinliklere ne sıklıkla yer aldınız?					
8-Çevrenizdeki kulüp, cami, hayır kurumu gibi kuruluşların yönetiminde ne ölçüde etkinlik gösterirsiniz?					
9-Çevrenizdeki etkinliklere katılma sıklığınız.					
10-Bir grubun görevlisi olarak ne ölçüde hizmet verirsiniz?					
11-Hayır kurumlarına ne kadar bağışta bulunursunuz?					
12-Tatil günlerinde başkalarına ne ölçüde yardım edersiniz?					
13-Hasta ve düşkünleri ziyaret için ne kadar zaman ayırırsınız?					
14-Başkalarıyla şeker, sigara, kurabiyenizi vb. ne ölçüde paylaşırsınız?					
15-Mesela sizden “bir ekmek parası” isteyeneye ne kadar yardım edersiniz?					
16-Pek çok insanın kendi başının çaresine bakabileceğine ne ölçüde inanırsınız?					
17-Çoğu insanın esas olarak sorumluluk yüklenme derecesi nedir?					
18-Zor durumda kalmış olanlara insanlar ne ölçüde yardımcı olmaya hazırlar?					
19-Kendiniz için ne ölçüde sorumluluk taşıyabilirsiniz?					
20-Bir insan aile içi ya da dışı kimselere ne ölçüde yardımcı olmalı ve onlara karşı sorumluluk yüklenmelidir?					

EK-5. ETİK KURUL ONAY FORMU

ETİK KURUL SONUÇ FORMU

Araştırmanın Adı: “Hemşirelerin Özgecilik Davranışlarının Transaksiyonel Analiz Ego Durumları Açısından İncelenmesi”

Araştırmanın Yürütülmesi Uygundur (x)

Düzenlemeler Yapıldıktan Sonra Yürütülmesi Uygundur ( )

Araştırmanın Yürütülmesi Uygun Değildir ( )

Açıklamalar (Uygun değil ya da düzeltme gerekiyorsa): Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Etik Kurulu'nun 16.06.2014 tarihinde yapılan toplantısında “Hemşirelerin Özgecilik Davranışlarının Transaksiyonel Analiz Ego Durumları Açısından İncelenmesi” konulu Yrd.Doç.Dr.Özlem ŞAHİN ALTUN ve Y.Lisans öğrencisi Aynur AKAR'ın çalışması etik açıdan uygun bulunmuştur.

Prof. Dr. Mehtap TAN
Başkan

Doç. Dr. Fatma GÜDÜCÜ TÜFEKÇİ
Başkan Yrd.

Doç. Dr. Ayda ÇELEBİOĞLU
Üye

Doç. Dr. Nadiye ÖZER
Üye

Doç. Dr. Elanur YILMAZ KARABULUTLU
Sekreter/Raportör

EK-6. HASTANE İZİN YAZISI

T.C.
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
TIP FAKÜLTESİ
BALCALI HASTANESİ

BÜRO : İnsan Kaynakları Koordinatörlüğü
SAYI : 18649120 15388
KONU :

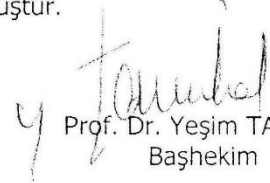
12 AĞUSTOS 2014

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığına

İLGİ:23/7/2014 tarih ve 88179374-1860 sayılı yazınız.

Üniversiteniz Sağlık Bilimleri Estitüsü Psikiyatri Hemşireliği Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencilerinden Aynur AKAR'ın, "Hemşirelerin Özgeçelik Davranışlarının Transaksiyonel Analiz Ego Durumları Açısından İncelenmesi" konulu tez çalışmasını, Hastanemizde yapması Başhekimliğimizce uygun görülmüştür.

Bilgilerinize rica ederim.

Prof. Dr. Yeşim TAŞOVA
Başhekim

EK-7. ÖLÇEK KULLANIM İZİNİ

Microsoft Corporation [US] https://dub119.mail.live.com/?tid=cmDILqb7IO5BG0XAAJfeSnAg2&fid=fsearch&paid=cmll Arama

Outlook.com Yeni Yanıtla Sil Arşivle Gereksiz Süpür Şuraya taşı Kategoriler

ego

Klasörler
Gelen kutusu 4
Arşiv
Gereksiz
Tasaklar 4
Gönderilmiş
Silinmiş
Arama Sonuçları
Yeni klasör

Re: Ego (Ben) Durumları Ölçeği Hakkında

ramazan arý (ramazanari2@yahoo.com) Kijilere ekle 18.07.2014
Kime: aynur nazlı

uzun zamandır postama bakamadım. ölçeği kullanabilirsiniz. puanlaması için hacettepe ün. kütüphanesinde teze ulaşmanız gerekiyor. tezin son kısmında var bilgisayar yazılımı vr. elle puanlamak aylar alır. bedeki tez. puanlam herşey kayıp . 0532 356 38 70 arayabilirsiniz. geciktiği için özür dilerim

On Thursday, July 10, 2014 2:57 PM, aynur nazlı <aynur.nazli@msn.com> wrote:

Merhaba,

Ben Aynur Akar,Atatürk Üniversitesi Psikiyatri Hemşireliği Tezli Yüksek Lisans öğrencisiyim.Tez danışmanım Yrd. Doç. Özlem Şahin Altun. "Hemşirelerin Özgeçelik Davranışlarının Transaksyonel Analiz Ego Durumları Açısından İncelenmesi" konulu tezimde sizin geliştirmiş olduğunuz "Ego (Ben) Durumları Ölçeği" ni izniniz olursa kullanmak istiyorum. Aynı zamanda da puanlamasına ihtiyacım var. Eğer yardımcı olursanız sevinirim.

Saygılar.

© 2016 Microsoft Koşullar Gizlilik ve tanımlama bilgileri Geliştiriciler Türkçe

akbaba

Klasörler
Gelen kutusu 4
Arşiv
Gereksiz
Tasaklar 4
Gönderilmiş
Silinmiş
Arama Sonuçları
Yeni klasör

Re: FW: Ego (Ben) Durumları Ölçeği Hakkında

SIRRI AKBABA (sakbaba@uludag.edu.tr) Kijilere ekle 11.07.2014
Kime: aynur nazlı

Ölçek hakkında detaylı bilgiye Erzinan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisinden ulaşabilirsiniz. Başarılar.

2014-07-10 15:04 GMT+03:00 aynur nazlı <aynur.nazli@msn.com>:

Merhaba,

Ben Aynur Akar,Atatürk Üniversitesi Psikiyatri Hemşireliği Tezli Yüksek Lisans öğrencisiyim.Tez danışmanım Yrd. Doç. Özlem Şahin Altun. "Hemşirelerin Özgeçelik Davranışlarının Transaksyonel Analiz Ego Durumları Açısından İncelenmesi" konulu tezimde sizin geliştirmiş olduğunuz "Özgeçelik Ölçeği" ni izniniz olursa kullanmak istiyorum. Eğer yardımcı olursanız sevinirim.

Saygılar.

© 2016 Microsoft Koşullar Gizlilik ve tanımlama bilgileri Geliştiriciler Türkçe